

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **РЕФОРМИ**

∨ *Реформа містобудівної галузі в Україні*

- **МІСЦЕВА ВЛАДА**

∨ *Проект закону України
«Про місто Київ – столицю України»*

№ 15 (220) Листопад 2021

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 15 (220) 2021

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

Ю. Половинчак

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск), Т. Дубас,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Володимир Зеленський підписав закон
щодо збільшення видатків на закупівлю
кисневих станцій для лікарень, що надають
допомогу хворим на COVID-19 3
Володимир Зеленський підписав закон
щодо узгодження статусу НАБУ з вимогами
Конституції України..... 3

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Беззуб І.
Реформа містобудівної галузі в Україні 4
Чернявська Л.
Проект закону України
«Про місто Київ – столицю України» 11
Аулін О.
Нове у законодавстві України
щодо підтримки кінематографу 21

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *..... 24

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Володимир Зеленський підписав закон щодо збільшення видатків на закупівлю кисневих станцій для лікарень, що надають допомогу хворим на COVID-19

Президент України В. Зеленський підписав Закон України № 1858-IX «Про внесення змін до Закону України “Про Державний бюджет України на 2021 рік” щодо збільшення видатків на закупівлі, проектування та встановлення кисневих станцій», який Верховна Рада України ухвалила 4 листопада 2021 р.

Для стаціонарного лікування пацієнтів з коронавірусною хворобою медзаклади мають бути забезпечені джерелами подачі кисню. Це можуть бути кисневі балони, портативні кисневі концентратори, кисневі резервуари для рідкого кисню, а також власні системи генерації кисню з повітря – кисневі станції. Встановлення кисневих станцій є надійним способом забезпечення кисневої незалежності медичних закладів.

Закон, який підписав Президент, передбачає забезпечення опорних лікарень кисневими

станціями, що дасть змогу зменшити попит медзакладів на кисень у балонах і таким чином знизити логістичне навантаження.

Цим документом на 800 млн грн збільшено обсяг бюджетних призначень Міністерства охорони здоров'я України. 650 млн грн передбачено на централізовану закупівлю кисневих станцій для опорних закладів охорони здоров'я, 150 млн грн – на субвенцію з держбюджету місцевим бюджетам на закупівлю опорними закладами охорони здоров'я послуг щодо проектування та встановлення кисневих станцій.

Закон набирає чинності на наступний день після опублікування (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-pidpisav-zakon-shodo-zbilshennya-vidatki-71449>). – 2021. – 5.11).

Володимир Зеленський підписав закон щодо узгодження статусу НАБУ з вимогами Конституції України

Президент України В. Зеленський підписав Закон України № 1810-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо приведення статусу Національного антикорупційного бюро України у відповідність з вимогами Конституції України», який Верховна Рада України ухвалила 19 жовтня 2021 р.

Документ усуває суперечності між Конституцією та Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України», визначаючи, що НАБУ є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, що забезпечує гарантії незалежності його роботи.

Закон визначає повноваження Кабінету Міністрів України щодо призначення на посаду директора Національного антикорупційного

бюро та звільнення його виключно за наявності встановлених цим документом підстав.

Законом закріплено, що до складу комісії з проведення конкурсу на зайняття посади директора НАБУ входять шість осіб, три з яких визначає уряд, а інші три особи – уряд на підставі пропозицій міжнародних та іноземних організацій, які, відповідно до міжнародних або міждержавних угод, протягом останніх трьох років до дня завершення строку повноважень директора НАБУ або до дня дострокового припинення його повноважень надавали Україні міжнародну технічну допомогу у сфері запобігання та протидії корупції.

Відповідно до закону, вимоги Кабінету Міністрів України до формування структури

апарату центрального органу виконавчої влади не поширюються на НАБУ.

У документі також визначені засади організації та проведення зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Національного бюро, яку щороку здійснює відповідна комісія.

Закон набирає чинності на наступний день після опублікування (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-pidpisav-zakon-shodo-uzgodzhennya-status-71481>)). – 2021. – 8.11).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

I. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Реформа містобудівної галузі в Україні

Сфера містобудівної діяльності є однією із ключових у народному господарстві. Від неї залежить рівень добробуту громадян-споживачів, інвесторів-забудовників та держави в цілому. Разом з тим, ця сфера багато років характеризувалася нечесністю, корупцією і хабарництвом.

Склалася така ситуація, коли легше було збудувати будинок, ніж його узаконити, отримати необхідні документи, сертифікат відповідності закінчених будівництвом об'єктів. На думку Президента Будівельної палати України П. Шилюка, все це робилося штучно, щоб ускладнити життя добросовісним забудовникам, штовхати їх на незаконні дії.

За десятиліття учасники ринку звикли до певних «правил», а чиновники вигадали багато зручних схем, переконаний виконавчий директор Офісу ефективного регулювання (BRDO) О. Дорогань. Так, за твердженнями учасників ринку, отримати будь-які дозволи на будівництво чи будівельні ліцензії без хабаря, «подарунка» чи «подяки» в розмірі орієнтовно 4,5–10 дол. за кв. м було абсолютно неможливо.

Крім цього, за результатами роботи тимчасової слідчої комісії з цього питання, опублікованими Верховною Радою України у червні 2021 р., державний бюджет недоотримував 3 млрд грн щорічно. Але, як стверджує експертка з ринку нерухомості В. Берещак, ця сума може бути в півтора – три рази більшою.

Структурою, яка десятки років «кошмарила» ринок забудовників і нерухомості, створюючи

штучні перепони і проблеми, від якої потерпали як пересічні українці, так і великі міжнародні корпорації, була Державна архітектурно-будівельна інспекція (ДАБІ). Саме з нею часто пов'язували незаконну забудову, зведення «будинків-монстрів» та додаткових поверхів і водночас затягування з введенням в експлуатацію об'єктів, споруджених за всіма правилами.

За даними Українського клубу нерухомості, корупційна складова будівництва житла у 2019 р. становила 30–50 дол. за кв. м, а ДАБІ, на думку більшості київських забудовників, була одним з її джерел. Тому, реформа містобудівної сфери назріла давно.

У 2020 р. тодішній віцепрем'єр-міністр Д. Шмигаль, який паралельно очолював Міністерство розвитку громад і територій України, пообіцяв реформувати сферу контролю за будівельною галуззю. ДАБІ він називав «основним генератором корупції» в цій сфері.

Нині ж уряд, який Д. Шмигаль уже очолює, заявляє, що ця реформа успішно завершується: на зміну Державній архітектурно-будівельній інспекції прийшла Державна інспекція архітектури та містобудування (ДІАМ), яка була створена постановою Кабінету Міністрів у грудні 2020 р. Нове відомство запрацювало 16 вересня 2021 р. після остаточної ліквідації ДАБІ.

З боку держави усі запевняють у надійності нової ДІАМ. За словами міністра розвитку громад та територій О. Чернишова, нова

структура – це новий повноцінний орган з відмінною структурою, повноваженнями і головне – з новими принципами роботи – працювати у прозорий й зрозумілий спосіб на новому нормативно-правовому полі.

Міністр зауважив, що жоден працівник ДАБІ не ввійшов до складу нової інспекції. Конкурсний відбір щодо кадрів до нового відомства проводили за участю представників НАБУ, які перевіряли конкурсантів. Для початку роботи нового органу було відібрано 200 кваліфікованих фахівців. У травні 2021 р. уряд за результатами конкурсу призначив головою новоствореного органу С. Кривоноса.

О. Чернишов підкреслив, що відтепер більшість процесів з видачі дозволів буде автоматизовано, оскільки все переведено в «цифру», людський фактор при ухваленні рішень, на противагу ДАБІ, буде здебільшого відсутній. Тож, як обіцяють чиновники, всі незаконно збудовані та прибудовані споруди, будинки, споруджені на землі нецільового призначення, будівлі зі зайвими поверхами вже неможливо буде ввести в експлуатацію, а доведеться демонтувати. Адже у ДІАМ є повноваження скасувати ті рішення попередників, які викликають протести з боку громадськості, підкреслила заступниця міністра розвитку громад та територій Н. Козловська.

До речі, будівельна сфера – одна з перших, у якій Міністерство цифрової трансформації почало цифровізацію. У 2020 р. створили Єдину державну електронну систему в сфері будівництва (ЄДЕССБ), яка мінімізує корупційні ризики, автоматизує процеси та створює умови для якісного нагляду і контролю за будівництвом в Україні.

Як свідчать результати опитування, близько 80 % респондентів – а це майже 20 тис. користувачів ЄДЕССБ на порталі Дія – відзначили, що будівельні е-послуги сприяють боротьбі з корупцією у сфері будівництва, наголосив заступник міністра розвитку громад та територій з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації О. Дудченко.

А потенційна економія завдяки цифровізації сфери будівництва дорівнює 734 млн грн на рік, запевнили у Мінцифри.

Як наголосив міністр О. Чернишов, реформа містобудівної галузі, частиною якої стало створення ДІАМ, базується на трьох основних принципах – децентралізації, цифровізації та посиленні відповідальності, які назавжди позбавлять галузь інструментів корупційного впливу.

Очільник Мінрегіону зауважив, що Верховна Рада України має ухвалити відповідні законопроекти і таким чином остаточно завершити реформу містобудування в Україні.

Отже, на сьогодні, законодавство у сфері містобудування є предметом комплексної реформи, метою якої є запровадження концептуально нової прогресивної моделі державного управління у сфері містобудівної діяльності.

Разом з експертами в містобудівній галузі та представниками громадських організацій народні депутати розробили три ключові законопроекти, які мають стати двигуном для позитивних змін у містобудівній сфері:

– «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування сфери містобудівної діяльності» (№ 5655 від 11 червня 2021 р.);

– «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування окремих адміністративних зборів за державну реєстрацію у сфері містобудівної діяльності» (№ 5656 від 11 червня 2021 р.).

– «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності у сфері містобудівної діяльності» (№ 5877 від 1 вересня 2021 р.).

Метою і завданнями законопроекту № 5655, який був прийнятий у першому читанні 1 липня 2021 р., є забезпечення реалізації реформи державного регулювання у сфері містобудівної діяльності шляхом зниження корупційних ризиків при наданні адміністративних послуг, забезпечення державної реєстрації у сфері містобудівної діяльності державними реєстраторами, публічності надання таких

послуг, побудова прозорої та ефективної системи містобудівного контролю і державного містобудівного нагляду, застосування принципу альтернативності вибору органу з містобудівного контролю, посилення контролю за самочинним будівництвом виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, удосконалення норм про відповідальність у сфері містобудування.

Саме законопроект № 5655 впроваджує масштабну цифровізацію процесів та реєстраційних процедур у будівництві. Зокрема, розшириться перелік інформації, яка перевіряється під час експертизи на будівництво об'єкта та посилиться перевірка проєктної документації.

Завдяки реформі децентралізації та законопроекту № 5655, органи місцевого самоврядування зможуть приймати рішення про розроблення та затвердження містобудівної документації на місцевому рівні. Це стосується генеральних планів населених пунктів, планів зонування території тощо. Звичайно, зазначена містобудівна документація буде затверджуватися тільки після громадських обговорень.

Крім цього, вперше за роки незалежності законопроект зобов'яже органи місцевого самоврядування моніторити всі об'єкти, що в реальному часі будуються на їх територіях. Тобто, чиновники повинні знати і вести облік усіх об'єктів, які зводять у їх містах чи селах, виїжджати на будівництва, щоб слідкувати чи співпадають документи з дійсністю, порівняти інформацію в електронній системі щодо об'єкту будівництва та земельних ділянок, на яких воно здійснюється.

Також законопроект № 5655 передбачає низку превентивних заходів, які у майбутньому не дозволять зводити «нахалбуди» або «будинки-монстри». Зокрема, в разі самочинного будівництва органи місцевого самоврядування зможуть зупинити ці незаконні дії. А винні понесуть відповідне покарання.

На думку першого віцепрезидента Будівельної палати України С. Сташевського, законопроект є виваженим і гармонійним документом, який враховує всі особливості реформування контрольно-дозвільної системи

в умовах децентралізації, дозволяє залучення юридичних осіб приватного сектору економіки до здійснення містобудівного контролю. Ці та інші новації дозволять будівельним організаціям працювати ефективніше, збільшувати обсяги будівництва житла, переконаний представник Будівельної палати.

Комплексні зміни, які передбачає реформа містобудівної сфери, мають розв'язати питання, що стримують залучення інвестицій у галузь. На жаль, через застаріле законодавство будівельна сфера країни вважалась однією з найкорумпованіших, що звичайно відштовхувало інвесторів, адже в їхніх інтересах безпека та прозорість усіх процесів. Після цифровізації будівельних послуг, зниження корупційних ризиків, посилення адміністративної та кримінальної відповідальності, Україна отримає довіру міжнародних інвесторів, впевнена Н. Козловська.

На переконання заступниці голови Комітету ВРУ з питань антикорупційної політики О. Мошенець, реформа містобудування зможе знищити корупцію в будівництві, адже в цілому документ враховує вимоги антикорупційної стратегії. Водночас неточності, які можуть потенційно нести корупційну складову, будуть виправлені до другого читання, зазначила народний депутат. Зокрема, до другого читання до законопроекту було подано 2 779 правок. Парламент планує розглядати його у листопаді-грудні 2021 р.

Для врегулювання питань, пов'язаних з фінансовим забезпеченням надання адміністративних послуг з державної реєстрації у сфері містобудівної діяльності та наповнення державного і місцевих бюджетів, одночасно було прийнято проєкт закону «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування окремих адміністративних зборів за державну реєстрацію у сфері містобудівної діяльності» (№ 5656).

Проєктом пропонується здійснити перерозподіл надходжень державного та місцевих бюджетів у зв'язку з передачею повноважень державним реєстраторам з надання адміністративних послуг у сфері містобудівної діяльності щодо підтвердження

державою фактів отримання права на виконання підготовчих та будівельних робіт, зміни у відомостях про таке право, зупинення, поновлення, припинення права на виконання підготовчих та будівельних робіт, завершення підготовчих робіт з демонтажу (знесення) об'єкта нерухомого майна (будинку, будівлі,

споруди), прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів.

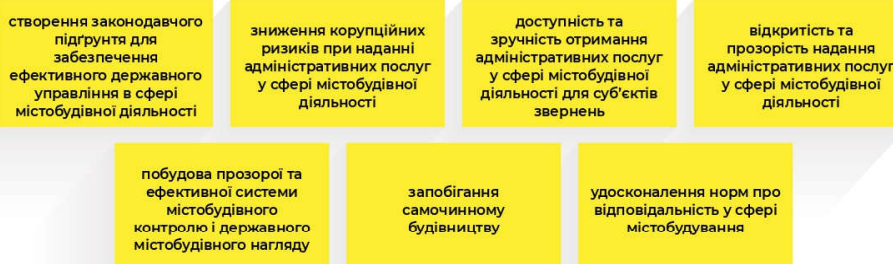
Зокрема, надходження пропонують розподілити на дві частини: 70% зараховувати до місцевих бюджетів, 30% – в державний бюджет і використовувати їх для підтримки Єдиної державної е-системи в сфері будівництва.

Про що законопроекти #5655 та #5656

Мета законопроекту #5655 — створити ефективне державне регулювання у сфері містобудівної діяльності

Цілі законопроекту

Чому цей законопроект важливий?

установить прозорі правила гри для всіх учасників галузі

покращить інвестиційний клімат, зокрема позиції України в рейтингу Світового банку "Doing Business"

спростить отримання адміністративних послуг у сфері містобудівної діяльності

Яким чином?

- цифровізація адміністративних та інших послуг у сфері містобудівної діяльності
- розширення переліку інформації, яка перевіряється під час експертизи проектної документації на будівництво об'єкта
- покладення повноважень з державної реєстрації у сфері містобудівної діяльності на:
 - нотаріусів;
 - осіб, на яких покладено повноваження державного реєстратора речових прав на нерухоме майно;
 - посадових осіб ДІАМ – щодо об'єктів, на які поширюється дія Закону України «Про державну таємницю», а також щодо реєстраційних дій, з яких прийнято рішення за наслідками адміністративного оскарження
- розмежування повноважень органів містобудівного контролю та містобудівного нагляду
- застосування принципу альтернативності вибору органу з містобудівного контролю*
- посилення контролю за самочинним будівництвом виконавчими органами сільських, селищних, міських рад
- зміна підходів до державного містобудівного нагляду
- посилення відповідальності за порушення містобудівного законодавства та удосконалення механізмів притягнення до такої відповідальності

*крім підвісних залізниць, функіулерних, підвісних та підіймальних станцій канатних доріг; злітно-посадкових смуг; мостів, естакад, шляхопроводів, тунелів та метро; об'єктів в акваторії морських портів; об'єктів, на інформацію щодо яких поширюється дія Закону України «Про державну таємницю»; об'єктів, замовниками яких є державні органи, органи місцевого самоврядування; пам'яток культурної спадщини національного значення, занесених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України тощо.

Що далі?

НАСТУПНИЙ КРОК – внесення змін до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення персональної відповідальності за правопорушення у сфері містобудівної діяльності

Мета законопроекту #5656 — врегулювати фінансове забезпечення надання адмінпослуг з державної реєстрації у сфері містобудівної діяльності

Джерело інформації: <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2021/07/1625135463831726.pdf>

Заключним етапом реалізації реформи містобудівної сфери, говорить голова Координаційної ради з вирішення проблемних питань у містобудуванні О. Шуляк, стане внесення змін до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення персональної відповідальності за правопорушення у сфері містобудівної діяльності.

Як зазначають автори законопроекту № 5877, встановлені чинним законодавством розміри штрафів на сьогоднішній день є неспівставними з масштабами можливої шкоди внаслідок вчинення протиправних дій, тому вони потребують перегляду і збільшення. Крім того, на практиці довести вину, наприклад, сертифікованих осіб майже не можливо, що пояснюється недосконалістю чинного законодавства.

З метою врівноваження дерегуляційних заходів передбачених проектом закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування сфери містобудівної діяльності» та підвищення ефективності інституту відповідальності за правопорушення у сфері містобудівної діяльності, проектом закону пропонується внесення змін до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині актуалізації складу злочинів за правопорушення у сфері містобудування, а також збільшення відповідальності за злочини, передбачені відповідними кодексами.

Законопроект передбачає введення кримінальної відповідальності за самовільне захоплення земельних ділянок, особливо історико-культурного призначення, а також за будівництво, яке ведеться з порушенням цільового призначення земельної ділянки.

Якщо ж незаконне будівництво створило небезпеку або призвело до тяжких технологічних аварій або екологічних катастроф, загибелі або масових захворювань населення, винні у цьому будуть покарані позбавленням волі терміном від трьох до п'яти років.

Окремо розроблений також механізм застосування тимчасового арешту об'єктів

незаконного будівництва, під час якого неможливо буде здійснювати подальшу експлуатацію об'єкту, вести будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт, демонтаж та інші роботи.

Посилюється також відповідальність за підробку документів і подачу завідомо неправдивих відомостей при реєстрації об'єктів. За такого роду правопорушення пропонується ввести покарання у вигляді обмеження волі терміном до трьох років або штрафу до двохсот неоподатковуваних мінімумів.

Побудова прозорої системи є найважливішою складовою реформи у галузі містобудування, але без встановлення чіткої відповідальності за порушення у сфері та забезпечення незворотності покарання цього не досягти, підкреслила Н. Козловська.

На думку співавторки законопроекту О. Шуляк, народні депутати розробили максимально жорсткий законопроект для нинішніх будівельних реалій, адже з впровадженням цифровізації та грамотного контролю та нагляду повинна бути і висока відповідальність. Вона також переконана, що посилення відповідальності за самовільне захоплення земельних ділянок в охоронних зонах, територіях пам'яток культурної спадщини, історико-культурних заповідників тощо буде особливо актуально для сучасної України.

Експерти та фахівці в містобудівній галузі також сходяться на тому, що починати реформу варто з кардинальних змін законодавства.

Проте в інформаційному просторі наразі з'являється критика нових документів. Критикують не тільки ті, хто роками наживався на схемах та вів нечесну гру у сфері архітектурно-будівельного контролю, кому ці законопроекти і реформа в цілому абсолютно невігідні.

Так, законопроект № 5655, який спрямований на перетворення в будівництві, розкритикували в співтоваристві архітекторів. Представники Архітектурної палати України – організації, яка об'єднує всіх сертифікованих архітекторів, переконані, що законопроект № 5655 насправді несе небезпеку для галузі. Вони вважають, що

документ позбавляє їх авторських майнових прав на об'єкти будівництва, що згодом може нести загрозу цілісності будівель і безпеці споруд.

Крім того, архітектори упевнені, що новий проєкт закону створює підґрунтя для корупції. Як зазначила заступниця глави Архітектурної палати Національної спілки архітекторів України А. Кирій, такі хороші речі, як введення електронних реєстрів, ліквідація корупційних «дозволів» та «погоджень» стали лише гарною обгорткою того, що є всередині законопроєкту: неприкритий лобізм забудовників; знищення авторства як факту; створення нових корупційних схем замість старих; нівелювання саморегулювання; розбалансування всієї системи в будівництві; знищення професії архітектора і його ролі в суспільстві. В новому законопроєкті архітектурної діяльності, як такої, немає.

Законопроєкт № 5655 пройшов антикорупційну експертизу НАЗК. В цілому законопроєкт враховує вимоги Антикорупційної стратегії 2021–2025 рр. Разом з тим, на думку експертів НАЗК, законопроєкт містить низку недоліків, що несуть корупційні ризики і повинні бути виправлені до другого читання. Зокрема мова про: юридичну невизначеність статусу Містобудівної палати, безоплатність роботи у Містобудівній палаті та відсутність ефективних механізмів відповідальності; дискреційні повноваження посадових осіб при розгляді питання щодо призначення позапланової перевірки; невизначеність процедури та термінів реалізації рішень про демонтаж (знесення) об'єктів самочинного будівництва; підвищення ролі містобудівних умов та обмежень з одночасним зниженням контролю за дотриманням вимог законодавства при їхньому наданні.

Корупція у будівництві в Україні завжди діяла у двох напрямках: обмежувати дозволене і дозволяти заборонене. На думку голови ГО «Разом проти корупції» О. Величко, законопроєкт № 5655 вирішує першу проблему і посилює другу. Наприклад, нормами закону не вимагається, а електронна система і не є спроможною, перевіряти документи на

будівництво на відповідність містобудівній документації чи будівельним нормам. Система аналізуватиме лише за принципом є документ/ немає.

Отримані попередньо вихідні дані (містобудівні умови і обмеження – МУО), що по суті мають відображати вимоги містобудівної документації, також не аналізуватимуться. Важливою буде лише їх наявність (номер).

Запровадження інституту уповноважених осіб з містобудівного контролю – приватних контролерів є провідною ідеєю законопроєкту і розглядається якраз, як антикорупційний запобіжник, оскільки усуває від здійснення контролю корумпованих державних чи муніципальних контролерів.

Тепер забудовник може сам за контрактом найняти юридичну особу, яка здійснить функцію контролю за його будівництвом. На думку О. Величко, юридичні особи діятимуть в умовах конфлікту інтересів, оскільки їхнім безпосереднім роботодавцем буде забудовник, який запросив їх на роботу.

До речі, законопроєкт чітко визначає перелік осіб, які можуть подавати скарги до Містобудівної палати для проведення державного містобудівного нагляду, і громадські організації чи їх представники до нього не входять.

У свою чергу, заступник міського голови з містобудування Львівської міської ради Л. Зубач прогнозує, що з сьогоднішніми темпами будівництва вже за кілька років міста почнуть впевнено перетворюватись на гетто, де не буде можливості подбати про бодай мінімальну соціальну інфраструктуру чи озеленення. За його словами, суттєві зміни у сфері містобудування будуть корисними лише для забудовників, бо місцева влада втратить і ті кілька важелів впливу й контролю, що мала. У підсумку – гарні шанси отримати фактично безконтрольну забудову.

Нове законодавство передбачає, що у компетенції міст залишиться тільки самочинне будівництво, тобто коли нема жодного дозвільного документа. Якщо ж будівельна компанія має документи на 4 поверхи, а побудували 16 – це відхилення від проєкту, і

це будуть контролювати вже приватні компанії. Тому, заступник мера також звертає увагу, що кожен більш-менш серйозний забудовник зможе створити під себе свою ж контролюючу компанію.

Слід зазначити, за словами О. Шуляк, що усі ті зауваження, які надавали міністерства, відомства, зокрема Національне агентство з питань запобігання корупції, будуть враховані, щоб уже до другого читання отримати якісний та оптимальний документ, який захищатиме інтереси як громадян, так і професійних спільнот.

Якщо автори законопроекту № 5877 вважають, що його прийняття збільшить відповідальність у сфері містобудівної діяльності, то в експертному середовищі вже встигли розкритикувати і цей документ.

Так, київський експерт з питань проблем містобудування Г. Могильний, зазначив, що документ в деяких його частинах не посилює, а навпаки послаблює відповідальність з боку недобросовісних забудовників. Зокрема, він розкритикував статтю щодо самовільного будівництва, яке призвело до тяжких наслідків для людей і екології, по якій загрожує тюремний строк до 5 років. За схожі порушення статтею Кримінального кодексу передбачений арешт до 15 років.

За словами експерта, на українському будівельному ринку умови гри диктують забудовники, які не зацікавлені в створенні прозорої контролюючої структури (ДІАМ), оскільки їм не вигідно будувати якісні об'єкти, зокрема житлові будинки, з дотриманням всіх законодавчих умов. Якщо забудовник будуватиме за правилами і лише там, де можна, то собівартість житла буде високою, і українці не зможуть масово скуповувати таку нерухомість.

З цим погоджується і експерт з питань житлової політики Центру дослідження суспільства Cedos П. Федорів. Він вказує на те, що реформа контролю у будівельній галузі є половинчастою, яка не принесе конкретних змін на українському будівельному ринку.

Президент Асоціації підприємств-будівельників «Інтергал-Буд» В. Зубик назвав

ключові та небезпечні новації законопроекту № 5877 щодо посилення відповідальності у сфері містобудівної діяльності – це збільшення розмірів штрафів, дозвіл на тимчасовий арешт об'єктів, впровадження кримінальної відповідальності.

Щодо штрафних санкцій, на його думку, чим вища ціна питання й чим ширший перелік порушень, тим вищим є ризик використання контролюючими органами різного роду корупційних схем. Крім того, недоброчесні посадовці органів місцевого самоврядування отримують додаткові важелі неправомірного тиску на забудовників.

Також, новела про надання права тимчасового арешту органами місцевого самоврядування об'єктів незаконного (самочинного) будівництва може внести дисбаланс між гілками влади, оскільки це функція судової влади. Накладення штрафів та арешт об'єктів будівництва з боку виконавчої влади несе масу небезпек.

Президент Асоціації підприємств-будівельників переконаний, що штрафи й розширення кримінальної відповідальності для будівельників – це не просто тиск на бізнес, це ще й небезпека створення додаткових умов для корупції. Таку ж думку стосовно законопроекту № 5877 висловив і юрист Р. Кравець.

Що стосується законопроекту № 5656, Асоціація міст України вважає, що 100 % адміністративного збору за державну реєстрацію у сфері містобудівної діяльності, що здійснюється виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, районними містами Києві та Севастополі державними адміністраціями, має зараховуватися до відповідних бюджетів місцевого самоврядування.

Отже, Україна потребує втілення реформи у галузі містобудування, яка передбачає мінімізацію корупційних ризиків, цифровізацію будівельної сфери та створення умов для якісного нагляду і контролю за будівництвом. Цього потребують всі – пересічні громадяни, бізнес, інвестори. Щоб це стало реальністю, народні депутати спільно з експертами напрацювали законопроекти, покликані врегулювати проблемні моменти в галузі будівництва, а також зробити її привабливою для інвесторів.

Ефективність законодавчих ініціатив покаже час (Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: офіційний вебпортал Верховної Ради України (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72212; http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72208; http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72667); сайт «Українська правда» (<https://www.pravda.com.ua/columns/2021/03/18/7286994/>; <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/07/8/7299885/>; <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/10/4/7309349/>; <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/07/13/7300364/>; <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/10/15/7310574/>); портал Build Portal (<http://budport.com.ua/news/18775-ps-shilyuk-zbilshuvati-obsyagibudivnictva-ne-vtrachati-doviru-investoriv-vimoga-dnya>; <http://budport.com.ua/news/22509-reforma-mistobuduvannya-yakimibudut-obov'yazki-chinovnikiv-na-miscyah>); веб-сайт UCAP.IO (<https://ucap.io/shlyah-samuraya-chy-zrujnuye-diam-korupciyu-dabi-u-mistobuduvanni/>); вебсайт Lb.ua (https://lb.ua/economics/2021/06/15/487095_chim_vidriznyaietsya_diam_vid_dabi_abo.html); портал «Щоденний Львів» (<https://dailylviv.com/analytics/ekonomika/diam-zamist-dabi-nezakonna-zabudova-v-ukrayini-ne-znykne>); єдиний вебпортал органів виконавчої влади України «Урядовий портал» ([\[ye-prioritetom-dlya-mvs\]\(https://www.kmu.gov.ua/news/elektronni-budivelni-poslugi-spriyayut-podolannyu-korupciyi-u-sferi-budivnictva-rezultati-opituvannya\); <https://www.kmu.gov.ua/news/elektronni-budivelni-poslugi-spriyayut-podolannyu-korupciyi-u-sferi-budivnictva-rezultati-opituvannya>; <https://www.kmu.gov.ua/news/oleksandr-dudchenko-blizko-20-tisyach-koristuvachiv-yedessb-na-portali-diya-vvazhayut-shcho-cifrovizaciya-budivelnih-poslug-zmenshuyekorupciyu>\); вебсайт «Укрінформ» \(<https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3316400-cernisov-derzinspekcia-arhitekturi-ta-mistobuduvanna-cenne-zamina-dabi.html>\); сайт Будівельної палати України \(<http://budpalata.com.ua/news/parlament-rozglyane-zakonoproiekt-shho-peredbachaiekardinalni-zmini-u-sferi-mistobudivnoi-dijalnosti/>\); сайт політичної партії «Слуга Народу» \(<https://sluga-narodu.com/zakonoproiekt-pro-reformumistobuduvannya-planuiut-ukhvalyty-vzhe-tsohoroku/>; <https://sluga-narodu.com/zakonoproiekt-pro-reformu-mistobuduvannya-proyshov-antykoriupciynu-ekspertyzu-nazk/>\); сайт Нерухомі \(<https://nerukhomi.ua/ukr/news/novi-shtrafi-ubudivelnij-sferi-scho-proponue-zakonoproiekt-5877.htm>; <https://nerukhomi.ua/ukr/news/zakonoproiekt-pro-posilennya-vidpovidalnosti-u-mistobuduvanni-projshov-komitet-vru.htm>\); сайт СЕГОДНЯ. ua \(<https://www.segodnya.ua/ua/company/associaciya-predpriyatij-stroitelej-integral-budproanalizirovala-zakonoproiekt-5877-1575574.html>\); сайт Асоціація міст України \(<https://www.auc.org.ua/novyna/amu-100-vidsotkiv-adminzboru-u-sferi-mistobuduvannya-maye-zarahovuvatysyado-byudzhetiv>\).](https://www.kmu.gov.ua/news/zahist-prav-lyudini-ta-borotba-z-nasilstvom-</p>
</div>
<div data-bbox=)

Л. Чернявська, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Проект закону України «Про місто Київ – столицю України»

Комітет ВРУ з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування на засіданні 20 жовтня 2021 р. повторно розглянув у другому читанні проект закону України про місто Київ – столицю України, № 2143-3. При підготовці законопроекту були враховані зауваження Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України та пропозиції Ради Європи (всього

розглянуто майже 900 правок) з метою відновлення в місті Києві повноцінного місцевого самоврядування.

Положеннями нового законопроекту передбачено¹:

¹ Судово-юридична газета <https://sud.ua/ru/news/publication/218341-yak-budut-rozpodileni-povnovazhennya-mizh-merom-kiyeva-ta-kmda-pislya-ukhvalennya-zakonu-pro-stolitsyu-analiz-finalnoyi-versiyi>

– чітке розмежування повноважень Київської міської ради та Київської міської державної адміністрації;

– Київська міська та районні ради в місті Києві мають власні виконавчі органи, які утворюються відповідно Київською міською радою та районними в місті Києві радами;

– виконавчий комітет Київської міської ради очолює Київський міський голова, виконавчі комітети районних рад у місті Києві очолюють голови відповідних рад;

– особливістю здійснення державної виконавчої влади у місті Києві є здійснення Київською міською державною адміністрацією повноважень із забезпечення законності в діяльності Київської міської та районних рад у місті Києві, їхніх виконавчих органів, Київського міського голови, забезпечення реалізації державних програм та прийняття рішень щодо об'єктів загальнодержавного значення та/або державної форми власності на території міста Києва, а також здійснення повноважень із забезпечення координації та законності в діяльності відповідних територіальних органів центральних органів

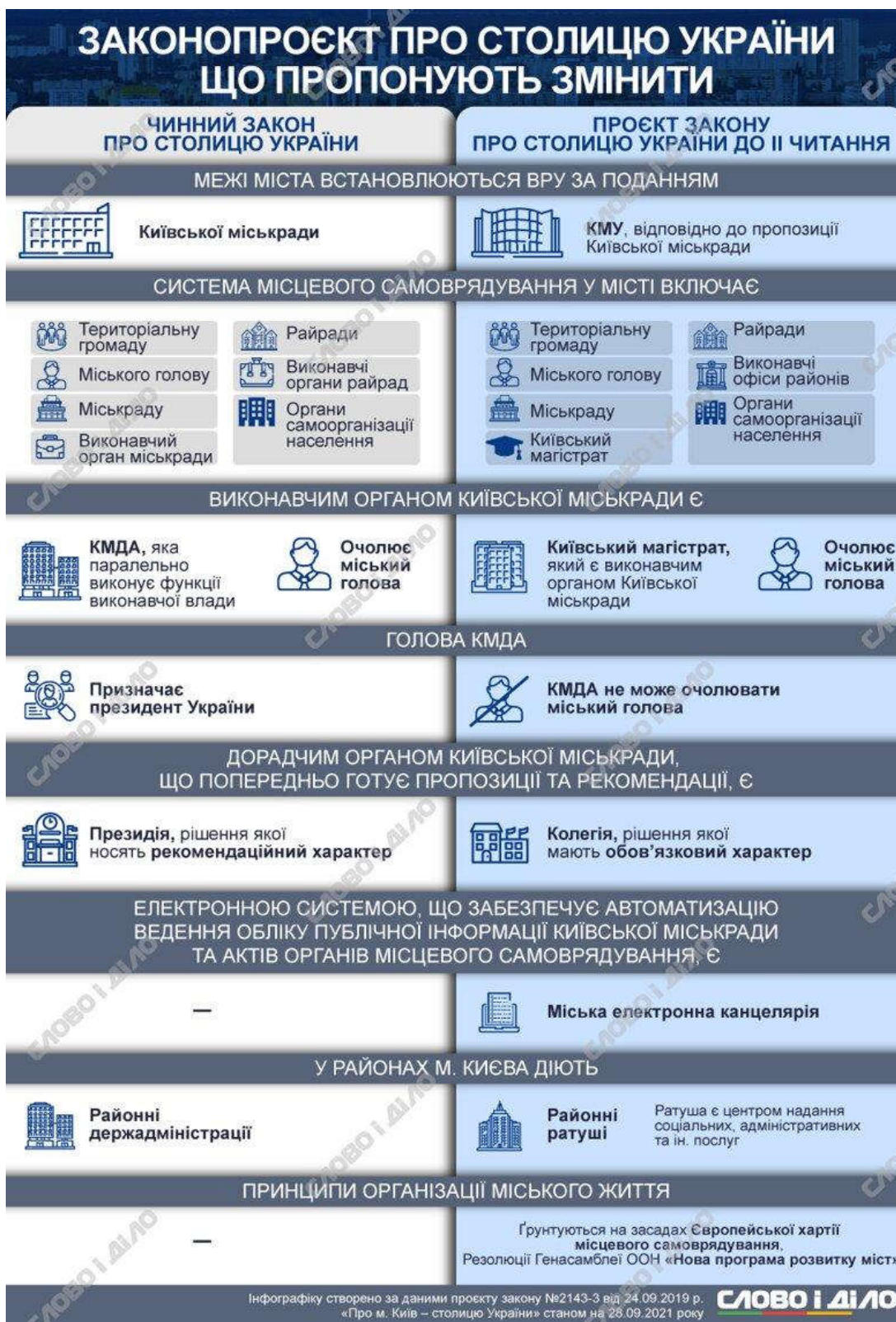
виконавчої влади на території міста Києва, визначених Законом України «Про місцеві державні адміністрації»;

– перелік та межі районів у місті Києві встановлюються Кабінетом Міністрів України за поданням Київської міської ради з урахуванням пропозицій відповідних районних рад у місті Києві та результатів громадського обговорення;

– бюджет міста Києва складається з міського бюджету міста Києва та бюджетів районів у місті Києві, Київська міська рада здійснює розмежування видатків між міським бюджетом та бюджетами районів у місті на основі принципу субсидіарності.

За наслідками розгляду Комітет вирішив рекомендувати Верховній Раді України за результатами розгляду в другому читанні проекту закону про місто Київ – столицю України, № 2143-3, прийняти його в другому читанні та в цілому.

Комітет також рекомендує Верховній Раді України застосувати особливу процедуру розгляду даного законопроекту в другому читанні.

Джерело інформації: «Слово і Діло»
<https://www.slovoidilo.ua/2021/09/28/infografika/polityka/zakonoprojekt-pro-stolycyu-yak-proponuyut-zminyty-upravlinnya-kyuevom>

Законопроект № 2143-3 «Про місто Київ – столицю України» Верховна Рада України ухвалила в першому читанні 3 жовтня 2019 р. Комітет з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування 15 липня 2020 р. рекомендував парламенту ухвалити документ у другому читанні.

За словами голови політичної партії «Слуга народу», першого заступника голови Верховної Ради України, голови підкомітету з питань організації державної влади, державної служби, Служби в органах місцевого самоврядування, державних символів та нагород комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування О. Корнієнка, суть законопроекту полягає у розмежуванні повноважень голови Київської міської державної адміністрації та міського голови Києва. Оскільки згідно зі ст. 118 Конституції України, голову КМДА призначає на посаду Президент України за поданням Кабінету Міністрів України, а міського голову обирають місцеві мешканці. Згідно з чинним законодавством, Київський міський голова за своїми посадовими обов'язками очолює виконавчий орган Київської міської ради – Київську міську державну адміністрацію, що спричиняє певні ускладнення. Ухвалення ж нового документа має покращити систему управління Києвом та надати додаткові ресурси.

Місто Київ як столиця має особливий статус – це гарантовано Конституцією України. Але, через це, тут взагалі відсутнє місцеве самоврядування в сучасному його розумінні, констатує народний депутат В. Безгін, це є причиною неефективності влади. На підтвердження своєї думки народний депутат наводить приклади чергового перенесення строків будівництва метро на Виноградар, відтермінування задачі Подільсько-Воскресенського переходу, систематичного руйнування об'єктів культурної спадщини столиці. Такий стан речей, вважає він, є питанням не тільки персоналій, а й системи інституцій і влади в Києві, відсутність реформування яких обмежує потенціал і стримує стрімкий розвиток столиці².

Голова виконавчого органу в будь-якій громаді України (окрім Києва) – це голова громади, обраний її жителями. Голова КМДА – призначена Президентом України людина (ч. 3 ст. 118 Конституції). Таким чином, чинна модель врядування передбачає, що виконує рішення Київської міської ради людина, яка не обирається жителями міста, а призначається зверху – по вертикалі державної влади. І це перший аспект проблеми.

Зараз у столиці працює модель, коли Президент України начебто має призначити на голову КМДА людину, яку обрали київським міським головою.

Однак тут також є декілька вимірів:

– по-перше, це жорстко обмежує конституційні повноваження Президента України;

– по-друге, це послаблює можливості міської влади реагувати на проблеми киян і вирішувати питання місцевого значення.

В. Безгін зазначає, що відповідно до проекту закону, при Київській раді буде створений власний виконавчий орган, який очолюватиме київський міський голова. Отже в Києві, як і в інших містах країни, розвитком міста займатимуться органи місцевого самоврядування, а не виконавча влада (КМДА), як зараз. Також законопроект передбачає відновлення районних рад в Києві з чітко виписаними повноваженнями. Зміняться також функції Київської міської державної адміністрації. В. Безгін спростовує повідомлення в ЗМІ про те, що законопроект № 2143-3 про столицю передбачає обмеження повноважень міського голови Києва: повноваження чинного мера не лише не будуть урізані, а й розширяться у зв'язку з тим, що він очолить незалежний орган самоврядування. «КМДА стане, по суті, префектурою, яка контролюватиме законність, представлятиме державну владу в столиці, реалізуватиме державні програми і при цьому не втручатиметься в управлінські, господарські і бюджетні процеси в Києві. Отже Київський міський голова не залежатиме від примх центральної влади і нестиме відповідальність

² LB.ua URL: https://lb.ua/news/2021/10/01/495274_noviy_zakon_pro_stolitsyu_uzurpatsiya_chi.html

за все, що відбувається в місті. Голова ж КМДА матиме суто префектурні повноваження», – підкреслює В. Безгін³. При цьому дострокові вибори мера Києва не плануються. Поділ повноважень мера столиці й голови КМДА лягає в контекст децентралізації, і Київ повинен увійти в загальну систему державного нагляду. Паралельно з законопроектом про столицю профільний парламентський комітет готує до розгляду законопроект про місцеві державні адміністрації, яким буде запроваджено інститут префектів⁴.

Проте, як виявилось під час засідання комітету, багато кого законопроект залишив незадоволеним. Один із співавторів законопроекту народний депутат Д. Гурін заявив що текст не відповідає тому, який первісно готувала робоча група, і назвав це «рейдом на законопроект»⁵. Команда, яка розробляла оригінальний текст законопроекту про столицю, ставила собі за мету вирішити реальні проблеми столиці, а саме: відсутність самоврядування, в тому числі на рівні районів; відсутність відповідальності міського голови та державного нагляду; жакливого планування розвитку столиці; екологічної катастрофи.

На думку Д. Гуріна новий варіант законопроекту має як недоліки, так і переваги. Безумовною перевагою є концепції, які залишилися з оригінального тексту: розділення повноважень міського голови і голови КМДА, відновлення виконавчого органу міської ради, відновлення районних рад і виконавчих органів на місцях. До недоліків, вважає народний депутат, слід віднести створення колегіальних виконавчих органів на міському районному рівні. Тобто всі рішення будуть ухвалюватися голосуванням виконавчого комітету і міський

голова буде їх підписувати. Так сьогоднішня безвідповідальність міського голови заміниться самоврядною колективною безвідповідальністю. На районному рівні голова районної ради є одночасно головою виконавчого комітету. Це повне злиття представницької і виконавчої гілок, в якому голова району одночасно виділяє собі гроші, витрачає їх і сам потім себе перевіряє. Така модель завжди критикувалася міжнародними партнерами: вона не працює. Власне з цієї причини районні ради звернули майже по всій країні.

І головна вада – перелік та межі районів столиці встановлює Кабінет Міністрів України, а розподіл повноважень та фінансів між містом та районами встановлюються законом. Це, на думку депутата, суперечить ст. 140 Конституції України. Тож, підсумовує Д. Гурін, цей законопроект є не правовим, а політичним: ст. 9 та 10 законопроекту про те, як забрати гроші у міського голови, і забрати права у міста. Тобто в такій редакції це просто виглядає як частина війни. Тож, у ситуації, що склалася, слід запросити висновки ГНЕУ, міжнародних партнерів щодо нової редакції тексту законопроекту та повноцінно його доопрацювати, насамперед 9 та 10 статті на рівні підкомітету та комітету. Підтримати законопроект можна лише після зміни норм про районні ради, про розподіл повноважень і затвердження їх меж.

Київський міський голова В. Кличко раніше виступав з категоричними заявами щодо можливого ухвалення закону про столицю, особливо після хвилі масових обшуків в КМДА. Він підкреслював, що ключовою метою документу є його усунення від влади в Києві через непідконтрольність Банковій. За словами В. Кличка, розподіл посад міського голови та голови КМДА порушує конституцію (рішення Конституційного суду від 2003 р.). Навіть погрожував опонентам колапсом управління столицею внаслідок розділення посад мера і голови КМДА і ламання вертикалі влади у столиці⁶.

³ портал «Децентралізація» URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14131>

⁴ ZN.UA URL: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/profilnij-komitet-rekomenduvav-radi-prijnjati-v-tsilomu-zakon-pro-stolitsju.html>

⁵ «Судово-юридична газета» URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/217551-scho-vidbuvayetsya-navkolo-zakonoproektu-pro-stolitsyu-ta-yakiy-mesedzh-posilaye-parlamentu-vitaliy-klichko>

⁶ «Депо.Київ» URL: <https://kyiv.depo.ua/ukr/kyiv/bitva-za-kiiv-abo-zelenskiy-proti-klichka-shcho-peredbachae-noviy-zakon-pro-stolitsyu-ta-chi-budut-novi-vibori-202110271383800>

Проте на засіданні профільного комітету 20 жовтня В. Кличко вже був більш стриманим та заявив, що новий закон про столицю України місто Київ, якщо його ухвалювати, не повинен порушувати конституційних прав мешканців столиці та принципів місцевого самоврядування. Для збереження місцевого самоврядування та забезпечення прав мешканців столиці України новий закон про місто Київ потрібно ухвалювати з дотриманням усіх вимог щодо громадського обговорення та належної експертизи. Передусім новий закон не повинен передбачати запровадження позасудового державного втручання в роботу органу місцевого самоврядування. Тому, на думку В. Кличка, законопроект має бути доопрацьований. Наприклад, містити, зокрема, і норму про створення в столиці муніципальної поліції та повинен отримати експертну оцінку як міжнародних партнерів, так і громадськості⁷.

В. Кличко надіслав текст законопроекту про столицю на розгляд Венеціанської комісії і Ради Європи: він зробив це на випадок, якщо текст не надіслав профільний комітет Верховної Ради України⁸. Комітет з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування також звернувся до Ради Європи з пропозицією надати експертний висновок на цей законопроект.

В. Безгін вважає, що слова В. Кличка про можливість позасудового втручання в діяльність органів місцевого самоврядування не відповідають дійсності. Він зазначає, що норма про повноваження голови Київської міської державної адміністрації (префекта) є дуже короткою, тому що має відсилку на законопроект «Про місцеві державні адміністрації», який і є законодавчим забезпеченням законодавчого нагляду. Крім того, В. Безгіну незрозуміло, яким чином питання муніципальної поліції перетинається з Конституцією України, адже це не питання особливостей місцевого самоврядування в столиці.

⁷ LB.ua URL: https://lb.ua/news/2021/09/09/493603_meshkantsiv_stolitsi_hochut_pozbaviti.html

⁸ «Радіо Свобода» URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-kyiv-zakon-pro-stolytsiu/31538495.html>

Експерти звертають увагу на політичну складову нового законопроекту, а саме – конфлікт Ю. Банкової та міського голови Києва В. Кличка. Політичне протистояння за вплив на столицю триває давно з періодичними загостреннями. Розгляду законопроекту передувала низка обшуків у підрозділах КМДА, публічний конфлікт також між мером В. Кличком та міністром культури та інформаційної політики О. Ткаченком, який і є автором вказаного законопроекту. Як зазначає політолог О. Радчук, ще у 2019 р. у ВРУ силами фракції монобільшості у першому читанні був ухвалений законопроект №2143-3 «Про місто Київ – столицю України». Тоді ж, восени 2019-го, уряд О. Гончарука ухвалив рішення про звільнення В. Кличка з посади голови Київської міської державної адміністрації, проте далі цього ситуація так і не рушила з місця. Сьогодні ситуація мало змінилася на користь ідеї підпорядкувати Київ напряду до уряду та Ю. Банкової. По-перше, новий закон про столицю так і не був ухвалений. По-друге, ефективних політичних методів нейтралізації рейтингів В. Кличка так і не було знайдено. По-третє, у влади немає гідного за масштабом протистояння В. Кличку кандидатури на посаду очільника КМДА.

Крім того, для розділення посад мера та голови КМДА потрібно не лише ухвалити новий закон, до якого, як зазначає О. Радчук, також існує чимало зауважень, але й, за юридичною логікою, отримати нове рішення Конституційного суду і щодо норм нового закону, і щодо його ж рішення від 2003-го р. Ситуація виглядає настільки заплутаною, що пояснити всі ці юридичні нюанси пересічним виборцям практично неможливо. Тож, ледь не єдиним виходом може стати політико-правове рішення.

Натомість у В. Кличка навіть у разі ухвалення нового закону та позбавлення його посади очільника КМДА є ще декілька способів заблокувати роботу нового голови Київської міської держадміністрації у разі його призначення Кабміном та Президентом України.

Тому за будь-якого розвитку подій у даному протистоянні, єдиним виходом залишається проведення виборів. І тут, наголошує

О. Радчук, найбільша проблема у тім, що навіть призначивши очільника КМДА, без «свого» мера скоординувати роботу в одному руслі не вдасться. Конфлікт триватиме доти, доки остаточно не паралізує роботу всієї влади у столиці. А це може призвести до ще більших репутаційних втрат саме для представників центральної влади, які й ініціювали питання порушення владного балансу у столиці⁹.

На антиконституційні положення законопроекту та його маніпулятивну риторичку звертає увагу й політичний консультант, депутат Київської міської ради VII та VIII скликань О. Петровець. Як приклад він наводить норму, що всупереч принципам самоврядування позбавляє міського голову права голосу на засіданні міської ради. Крім того, наділення призначеного Президентом України голови КМДА повноваженнями керувати містом – є реальною загрозою знищення місцевого самоврядування шляхом узурпації влади.¹⁰

Політичний експерт В. Таран зазначає, що «Рада Європи дала чіткі висновки з приводу закону про столицю, де вона сказала, що з одного боку вона вітає певні положення, які є в законі, однак загалом вони вважають, що станом на сьогодні, якщо буде ухвалений цей закон – він створює нетиповий контроль з боку президента за столичним головою». Експерт зауважив, що закон повинен бути більше рамковим. У законопроекті надто деталізовані деякі положення, й через це існує ризик надмірного контролю за обраним керівництвом міста з боку Офісу Президента України. «Взагалі, окремий закон про столицю по великому рахунку не потрібний. Тих норм, які є – достатньо. Якщо ми говоримо про великі міста, обласні центри – більш ніде немає, щоб посади були розділені. Тільки в Києві. Й це нетипова ситуація», – пояснив В. Таран¹¹.

Щодо висновків Ради Європи, то вона, по перше, підтримала відокремлення органів

виконавчої влади та КМДА¹². На думку директора Інституту розвитку територій Ю. Ганущака, суміщення державних і самоврядних функцій в КМДА не відповідає теорії децентралізації та Європейській хартії місцевого самоврядування: «не може вранці мер головувати на засіданні міської ради і ухвалювати рішення, а після обіду вже як голова КМДА перевіряти законність цього рішення»¹³. Ю. Ганущак вважає, що в цьому законі політичний інтерес Ю. Банкової збігся з державними інтересами. При цьому зведення закону до рівня «ворожнечі Зеленського і Кличка» – некоректне. Насправді, рішення розмежувати посади не послаблює мера, а посилює, бо у нього з'являється повна автономія. Президент України вплив втрачає.

По друге, експерти Ради Європи вітають ідею відновлення у Києві районних рад як «актуальну європейську практику». Повернення райрад було однією з вимог й нещодавнього «Маршу за Київ». Але науково-експертне управління ВРУ вважає, що в запропонованому вигляді її реалізація неможлива, бо в документі відсутні механізми формування та правил діяльності рад. «Максимальні повноваження райрад уберегли б від перетворення Київради в “супер монстра”, в чийх руках все. В законопроекті повноваження райрад є суто номінальними. І навіть після їхнього формування не гарантоване оголошення виборів до них. Тому в цій редакції проекту Зеленський Кличку програв», – вважає Ю. Ганущак. Депутат В. Безгін звертає увагу, що за законом питання райрад – це повноваження Київради. В. Кличко цю ідею публічно підтримує. 18 жовтня він навіть ініціював перед Київрадою питання створення райрад, яке мають розглянути на найближчих сесіях.

⁹ Слово і Діло URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/08/25/colonka/aleksandr-radchuk/polityka/xto-holovnyj-kyuevichym-zakinchytysya-politychne-protystoyannya-vplyv-stolycyu>

¹⁰ ІА «ЛІГАБізнесІнформ» URL: <https://blog.liga.net/user/opetrovets/article/41696>

¹¹ «Слово і Діло» URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/10/07/pogljad/polityka/zakon-pro-stolycyu-yaki-zminy-ochikuyut-kyiv>

¹² Council of Europe URL: <http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/CEGGLEX20204.pdf>

¹³ Deutsche Welle URL: <https://www.dw.com/uk/zelenskyi-proty-klychka-abo-navishcho-kyievu-novyi-zakon-pro-stolytsiu/a-59561344>

Разом з тим, Рада Європи рекомендує «передбачити певні обмеження щодо адміністративного нагляду за делегованими повноваженнями; адже існуватиме ризик того, що Київський магістрат стане звичайним виконавцем рішень Київської міської державної адміністрації, а насправді – органом з подвійним підпорядкуванням як міській владі, так і державній адміністрації». Також згідно висновку Ради Європи, деякі реформаторські положення законопроекту потребують перегляду з метою забезпечення відповідності вимогам Хартії, іншим стандартам Ради Європи та усталеній європейській практиці. Зокрема однією з рекомендацій є прибрати право голови Київської міської державної адміністрації брати участь і виступати на засіданнях Київської міської ради¹⁴.

Голова депутатської фракції «Слуги народу» в Київській міській раді А. Вітренко розділення повноважень київського міського голови і голови КМДА вважає позитивом, який призведе до покращення управління містом. Адже нині у столиці склалась ситуація, коли одна людина виконує три функції: формує завдання, виконує і контролює їхнє виконання. Це нівелює контролюючу функцію Київської міської ради, створює умови для неефективного використання коштів державного бюджету.

Голова Київської міської організації партії «Слуга народу» Л. Забуранна поділяє цю думку і зазначає, що ухвалення законопроекту про столицю дозволить системно підійти до вирішення проблем, що турбують киян: це – затори, екологічні проблеми, питання якості води, хаотична забудова, енергоефективність тощо¹⁵.

А, на думку О. Балицької, громадського діяча, депутатки Київради 8 скликання, результатом законодавчих змін у столиці буде конкуренція, перетягування функцій,

а не спільна робота. Адже діяльність мера контролюється НАЗК, поліцією та громадою, додаткова людина кардинально якість його роботи не змінить, лише послабить його вплив. І, якби метою створення районних рад дійсно було посилення впливу громади, замість цих додаткових виборних органів, доцільно було б дати більше прав, делегованих повноважень та механізмів контролю ОСНам (органам самоорганізації населення), які набагато ближчі до пересічного киянина, ніж районні депутати.¹⁶

Депутат Київради від «Батьківщини» А. Шлапак також погодилася з думкою про те, що цей законопроект є предметом політичної спекуляції, а не законотворчою роботою з розробки справжнього Закону України «Про столицю України – місто-герой Київ», який врахував би функції столиці як ділового, економічного та соціального центру¹⁷.

На думку ексголови комітету виборців України О. Черненка, в законопроекті про столицю є кілька інструментів, за допомогою яких Ю. Банкова намагається встановити «ручне управління» в Києві. Це не лише розділення посад міського голови Києва та керівника КМДА заради обмеження повноважень мера Києва В. Кличка. У проекті також є норма про те, що розподіляти кошти між міським та районними бюджетами будуть народні депутати в ручному режимі. Якщо така норма буде ухвалена, міський голова Києва за будь-яку незгоду з Ю. Банковою може буде «покараний» зменшенням фінансування: якщо ОПУ не зможе «витиснути» з київського мера потрібного їм рішення, одразу більше грошей буде спрямовано на райони, якими за відсутності сформованих рад керуватимуть призначені президентом чиновники. Експерт прогнозує, що через обмежені повноваження чиновники просто фізично не зможуть освоїти

¹⁴ «Судово-юридична газета» URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/218316-noviy-zakon-pro-stolitsyu-yakikh-zmin-mozhe-zaznati-struktura-kerivnitstva-kiyevom>

¹⁵ Сайт партії «Слуга народу» URL: <https://sluga-narodu.com/do-kintsia-roku-planuiemo-ukhvalyty-zakon-pro-stolytsiu-oleksandr-korniienko/>

¹⁶ nv.ua URL: <https://opinion.nv.ua/ukr/kijiv-shcho-zminitsya-dlya-kiyeva-iz-novim-zakonom-pro-stolitsyumer-novini-ukrajini-50191740.html>

¹⁷ ВО «Батьківщина» URL: <https://ba.org.ua/region-news/alla-shlapak-zakon-pro-stolitsyu-maye-vrakhovuvati-funkci%D1%97-kiyeva-yak-dilovogo-centru/>

всі кошти, призначені Києву. Отже, гроші просто «лежатимуть намертво», постраждають від цього насамперед кияни, а винною зроблять міську владу. О. Черненко, наголошує, що Рада Європи, оцінюючи законопроект про столицю, відзначила, що ряд його положень є загрозою для розвитку місцевого самоврядування в Україні. Адже найголовніший принцип реформи децентралізації – це перерозподіл на користь місцевої громади не лише повноважень, а й коштів¹⁸.

З О. Черненком погоджується народний депутат І. Луценко, який зазначає, що, очевидно, саме райони команда В. Зеленського бачить як нову владу у столиці, і саме вони стануть мережею для реального управління містом. На його думку, за задумом авторів цього законопроекту, фактична влада у Києві на рівні районів мала опинитися у держадміністрацій – тобто у президентської вертикалі¹⁹.

На думку адвоката, голови правління Асоціації представників малого та середнього бізнесу Києва М. Тютюнникова, розмежування посад міського голови і голови КМДА та утворення власного виконавчого комітету Київської міської ради є позитивним нововведенням. А от до проблемних моментів, на його думку, можна віднести значне обмеження свободи дій міського голови.

Зокрема, за словами М. Тютюнникова, законопроект наділяє голову КМДА функціями фактично правоохоронного органу, який видаватиме приписи та протести та зможе зупиняти будь-які рішення органів місцевого самоврядування в інтересах громадськості міста, а також оскаржуватиме їх в суді. Проте ці інтереси ніде не прописано, що дає можливість їхнього широкого трактування та використання. Тож, вважає адвокат, варто доопрацювати положення щодо здійснення такого нагляду та окреслити межі втручання призначеного голови КМДА у діяльність органу місцевого самоврядування.

¹⁸ LB.ua URL: https://lb.ua/news/2021/10/28/497309_byudzhetnimi_pravkami_slugi.html

¹⁹ LB.ua URL: https://lb.ua/blog/igor_lutsenko/497179_zakon_pro_stolitsyu_chergova_sproba.html

Також М. Тютюнников зазначив, що після розмежування посад голова КМДА та міський голова можуть конкурувати, що негативно вплине на нормальне функціонування місцевого управління та може потягнути за собою значні репутаційні ризики для представників влади. Зокрема, законопроектом передбачено залишити мерові господарські та управлінські функції у столиці, в які голова КМДА не може втручатися. Однак стає незрозумілим, як саме голова КМДА зможе контролювати тоді законність у господарській діяльності. Це можна вирішити, встановивши чітке розмежування повноважень та обмеження щодо втручання голови КМДА у справи місцевого самоврядування²⁰.

Експерти зазначають, що новий законопроект, на жаль, готується без широкого висвітлення його положень перед киянами. На поодиноких спробах обговорити його з киянами, представники «Слуги народу» не можуть переконати мешканців столиці у тому, що законопроект повністю відповідає Конституції та законодавству України²¹.

Депутатка Київради (фракція «Голос»), президент Асоціації адвокатів України З. Ярош погоджується з думкою, що поява цього закону викликана більше бажанням вирішити політичний конфлікт між В. Кличком та Ю. Банковою, ніж прагненням врегулювати актуальні питання відносин між гілками влади на теренах столиці, забезпечивши модель сталого розвитку Києва та покращення життя киян. Наряду з певними необхідними змінами у місцевому самоврядуванні столиці, як от створення районних рад, на думку З. Ярош, законопроект, містить низку невирішених питань, дублювання функцій та їх нечіткого розподілу. Про це, наголошує вона, зазначалось і у висновку Ради Європи, і у зауваженнях

²⁰ «Слово і Діло» URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/11/02/statija/suspilstvo/zakonoprojekt-pro-stolycyuchy-potribne-mistu-rozmezhuвання-povnovazhen-mera-ta-hlavy-kmda>

²¹ «24 Канал» URL: https://24tv.ua/bereza-zakonoprojekt-pro-stolitsyu-provalivsyia-obgovorenni-novini-kiyiv_n1782059

Головного юридичного управління ВРУ. Двовладдя ж у столиці точно не відповідає інтересам Києва²².

Народні депутати від фракції «Слуга народу» передбачають, що законопроект № 2143-3 «Про місто Київ – столицю України» буде винесений на голосування у ВРУ у другому читанні в кінці листопада і набере чинності до кінця року.

Тож, зважаючи на різні думки експертів, можна констатувати, що питання ухвалення закону про столицю, який відновить роль місцевого самоврядування у Києві, є надзвичайно актуальним і важливим для втілення в життя реформи децентралізації. Передусім, щодо повноважень місцевого самоврядування. Але вирішувати це питання необхідно виважено з урахуванням кращих практик європейського досвіду і українських реалій. В умовах нинішніх викликів розв'язання проблем столиці України можливе за ефективної співпраці центральної і місцевої влад. Головне при цьому – шляхом законодавчих змін забезпечити сталий розвиток столиці України, а не створити інструмент політичної боротьби чи спосіб обходу рішення Конституційного суду України.

*(Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: Офіційний вебпортал Верховної Ради України (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66939; https://iportal.rada.gov.ua/news/news_kom/215353.html; https://iportal.rada.gov.ua/news/news_kom/216228.html); вебсайт «Судово-юридична газета» (<https://sud.ua/ru/news/publication/218341-yak-budut-rozpodileni-povnovazhennya-mizh-merom-kiyeva-ta-kmda-pislya-ukhvalennya-zakonu-pro-stolitsyu-analiz-finalnoyi-versiyi>; <https://sud.ua/ru/news/publication/217551-scho-vidbuvayetsya-navkolo-zakonoproektu-pro-stolitsyu-ta-yakiy-mesedzh-posilaye-parlamentu-vitaliy-klichko>; <https://sud.ua/ru/news/publication/218316-noviy-zakon-pro-stolitsyu-yakikh-zmin-mozhezaznati-struktura-kerivnitsva-kiyevom>); вебсайт LB.ua ([*noviy_zakon_pro_stolitsyu_uzurpatsiya_chi.html; \[https://lb.ua/news/2021/09/09/493603_meshkantsiv_stolitsi_hochut_pozbaviti.html\]\(https://lb.ua/news/2021/09/09/493603_meshkantsiv_stolitsi_hochut_pozbaviti.html\); \[https://lb.ua/news/2021/10/28/497309_byudzhethnimi_pravkami_slugi.html\]\(https://lb.ua/news/2021/10/28/497309_byudzhethnimi_pravkami_slugi.html\); \[https://lb.ua/blog/igor_lutsenko/497179_zakon_pro_stolitsyu_chergova_sproba.html\]\(https://lb.ua/blog/igor_lutsenko/497179_zakon_pro_stolitsyu_chergova_sproba.html\)\); портал «Децентралізація» \(<https://decentralization.gov.ua/news/14131>\); ZN.UA \(\[https://zn.ua/ukr/POLITICS/profilnij_komitet-rekomenduvav-radi-prijnati-v-tsilomu-zakon-pro-stolitsju.html\]\(https://zn.ua/ukr/POLITICS/profilnij_komitet-rekomenduvav-radi-prijnati-v-tsilomu-zakon-pro-stolitsju.html\)\); вебсайт «Слово і Діло» \(<https://www.slovoidilo.ua/2021/09/28/infografika/polityka/zakonoprojekt-pro-stolycyu-yak-proponuyut-zminyty-upravlinnya-kyuevom>; <https://www.slovoidilo.ua/2021/08/25/kolonka/aleksandr-radchuk/polityka/xto-holovnyj-kyuevi-chym-zakinchysya-politychne-protystoyannya-vplyv-stolycyu>; <https://www.slovoidilo.ua/2020/10/07/pogljad/polityka/zakon-pro-stolycyu-yaki-zminy-ochikuyut-kyuiv>; <https://www.slovoidilo.ua/2021/11/02/statija/suspilstvo/zakonoprojekt-pro-stolycyu-chy-potribne-mistu-rozmezhuвання-povnovazhen-mera-ta-hlavy-kmda>\); Depo.Kiiv \(<https://kyiv.depo.ua/ukr/kyiv/bitva-za-kiiv-abo-zelenskiy-proti-klichka-shcho-peredbachaenoviy-zakon-pro-stolitsyu-ta-chi-budut-novivibori-202110271383800>\); офіційний портал Києва \(\[https://kyivcity.gov.ua/news/vitaliy_klichko_noviy_zakon_pro_stolitsyu_yakscho_yogo_ukhvalyuvati_ne_povinen_porushuvati_konstitutsiyних_prav_meshkantsiv_stolitsi_ta_printsypiv_mistsevogo_samovryaduvannya/\]\(https://kyivcity.gov.ua/news/vitaliy_klichko_noviy_zakon_pro_stolitsyu_yakscho_yogo_ukhvalyuvati_ne_povinen_porushuvati_konstitutsiyних_prav_meshkantsiv_stolitsi_ta_printsypiv_mistsevogo_samovryaduvannya/\)\); вебсайт «Радіо Свобода» \(<https://www.radiosvoboda.org/a/news-kyiv-zakon-pro-stolytsiu/31538495.html>\); вебсайт ІА «ЛІГАБізнесІнформ» \(<https://blog.liga.net/user/opetrovets/article/41696>\); Council of Europe \(<http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/CEGGLEX20204.pdf>\); Deutsche Welle \(<https://www.dw.com/uk/zelenskiy-proty-klychka-abo-navishcho-kyievu-noviyi-zakon-pro-stolytsiu/a-59561344>\); Сайт політичної партії «Слуга народу» \(<https://sluga-narodu.com/do-kintsia-roku-planuiemo-ukhvalyty-zakon-pro-stolytsiu-oleksandr-korniienko/>\); вебсайт nv.ua \(<https://opinion.nv.ua/ukr/kijiv-shcho-zminitsya-dlya-kiyeva-iz-novim-zakonom-pro-stolycyu-mer-novini-ukrajini-50191740.html>\); сайт ВО «Батьківщина» \(<https://ba.org.ua/>*](https://lb.ua/news/2021/10/01/495274_</i></p>
</div>
<div data-bbox=)*

²² «Вечірній Київ» (<https://vechirniy.kyiv.ua/news/57657/>); Офіційний вебсайт Київської міської ради URL: <https://kmr.gov.ua/uk/content/zoaya-yarosh-centralna-vlada-maye-povazhaty-vybir-kyuan>

region-news/alla-shlapak-zakon-pro-stolicyu-maye-vrakhovuvati-funkci%D1%97-kiyeva-yak-dilovogo-centru/); вебсайт «24 Канал» ([https://24tv.ua/bereza-zakonoprojekt-pro-stolitsyu-provalivsyia-](https://24tv.ua/bereza-zakonoprojekt-pro-stolitsyu-provalivsyia-obgovorenni-novini-kiyiv_n1782059)

obgovorenni-novini-kiyiv_n1782059); офіційний вебсайт Київської міської ради (<https://kmr.gov.ua/uk/content/zoya-yarosh-centralna-vlada-mayepovazhaty-vybir-kyuan>)).

О. Аулін, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Нове у законодавстві України щодо підтримки кінематографу

У вересні-жовтні 2021 р. Президент України В. Зеленський і українські парламентарі приділили значну увагу сфері кінематографії. Результатом стала поява відповідного указу і одразу трьох законопроектів. Йдеться про президентський указ № 464/2021 «Про заходи щодо сприяння розвитку кінематографії в Україні», а також проекти законів № 6190 «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо підтримки кінематографу)», № 6191 «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо державної підтримки кінематографії в Україні» і № 6194 «Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підтримки кінематографії в Україні».

Указом Президента України В. Зеленського давалася низка доручень Кабміну, зокрема, щодо «активізації надання державної підтримки кінематографії у формах, визначених Законом України «Про державну підтримку кінематографії в Україні», шляхом «реального запуску механізму рібейту». Задля цього передбачалося вжити заходів стосовно «врегулювання питання звільнення від оподаткування податком на додану вартість операцій із постачання вітчизняними суб'єктами господарювання робіт та послуг іноземним суб'єктам кінематографії при виробництві (створенні) ними фільмів на території України ... для надання державної підтримки кінематографії у формі державної субсидії для повернення частини кваліфікованих витрат», здійснених іноземним суб'єктом кінематографії під час кіновиробництва, з уточненням особливостей надання такої підтримки.

Вочевидь так співпало, що законодавчі новели також торкалися підтримки

кінематографу, а їх ініціаторами стали зо три десятки народних обранців і насамперед заступник голови комітету, голова підкомітету у сфері кінематографу та реклами комітету ВРУ з питань гуманітарної та інформаційної політики, «Слуга народу» П. Сушко. Серед інших авторів також домінували представники монобільшості. Поряд з тим «засвітилися» декілька членів депутатських груп «Довіра» і «За майбутнє», а також М. Княжицький з «Європейської солідарності», Ю. Павленко (ОПЗЖ) і О. Абдуллін із «Батьківщини».

У пояснювальних записках законопроектів йдеться про те, що головна причина появи нових законодавчих ініціатив полягає в тому, що «практична реалізація норм Закону України «Про державну підтримку кінематографії в Україні» виявила їх недосконалість – деякі норми неможливо реалізувати через допущені технічні помилки, а деякі необхідно осучаснити та спростити процедуру отримання державної підтримки у сфері кінематографії». І навпаки, прийняття нових законів кардинально поліпшить ситуацію у галузі вітчизняного кінематографу.

Наприклад, у проекті закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підтримки кінематографії в Україні» (№ 6194) з метою удосконалення пропонується «значне спрощення та діджиталізація процедури отримання іноземним суб'єктом кінематографії державної підтримки у формі надання державної субсидії для повернення частини кваліфікованих витрат», здійснених ним під час кіновиробництва. Законом також передбачається «надання поворотної державної підтримки на виробництво (створення) ігрового, анімаційного (мультиплікаційного) фільму

з комерційним потенціалом, з міжнародним комерційним потенціалом, спільного виробництва (копродукції) з комерційним або міжнародним комерційним потенціалом».

В основних положеннях законопроекту № 6191 «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо державної підтримки кінематографії в Україні», йдеться про «доповнення до Бюджетного кодексу, які забезпечать стабільне фінансування державної підтримки кінематографії у формі державної субсидії для повернення частини кваліфікованих витрат, здійснених іноземним суб'єктом кінематографії при виробництві (створенні) фільму, шляхом спрямування нереалізованих у відповідному бюджетному році коштів, виділених для таких цілей (виплати кеш-рібейтів), а також надходжень від державної поворотної субсидії на виробництво (створення) фільму (ігрового, анімаційного) до спеціального фонду Державного бюджету та визначення напрямком їх спрямування державну підтримку кінематографії, зокрема, виплату кеш-рібейтів іноземним кіновиробникам».

У проєкті № 6190 «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо підтримки кінематографу)» велику увагу приділено Європейському фонду підтримки спільного виробництва та розповсюдження художніх кінематографічних і аудіовізуальних творів (Eurimages). Президентський закон про приєднання до фонду ВР України ухвалила в грудні 2019 р. Загальний річний бюджет Eurimages становить 25 млн євро. Цей фінансовий пакет, в основному, складається з внесків, наданих державами-членами Фонду. На той час планований членський внесок України до Eurimages становив 4,5 млн грн. У грудні 2020 р. копродукційний кінопроєкт «Тривала втеча» здобув підтримку від Eurimages на загальну суму 180 тис. євро, 50 тис. з яких були спрямовані безпосередньо на рахунок українського співпродюсера. Законопроєктом № 6190 пропонуються прирівняти фінансову підтримку фонду Eurimages «до бюджетних грантів, та, відповідно доповнити статті ПКУ щодо зменшення фінансового результату оподаткування податком на прибуток

підприємств на різниці, які виникають при здійсненні фінансових операцій, щодо такої підтримки фонду Eurimages аналогічними нормами, що застосовуються до бюджетних грантів». Крім того, йдеться про виключення Eurimages із податкових агентів щодо доходів фізичних осіб, які отримують фінансову підтримку фонду Eurimages, з метою спрощення процедури подачі податкової звітності.

Ситуація із законодавчою підтримкою кінематографу в Україні вже має певний бекграунд. Так, у липні 2019 р. за ініціативою М. Княжицького, С. Тарути, І. Подоляк і В. Єленського був прийнятий вищезгаданий Закон України «Про державну підтримку кінематографії в Україні (№ 1977-VIII)». Цим нормативно-правовим актом передбачалося створити належні правові та економічні умови, необхідні для розвитку кінематографії; формування економічно самодостатньої, конкурентоспроможної на міжнародних ринках кіноіндустрії, виробництва фільмів, інших аудіовізуальних творів; формування сприятливого режиму оподаткування й надання підтримки виробництву, демонструванню і розповсюдженню національних фільмів в Україні та за кордоном; запровадження механізмів залучення позабюджетних коштів, зокрема іноземних інвестицій і коштів від іноземних суб'єктів кінематографії.

Проте вже наступного місяця група народних обранців, до складу якої крім П. Сушка, також входили О. Ткаченко та ще два депутати, внесла проєкт (№ 1058) «Про внесення змін до Закону України “Про державну підтримку кінематографії в Україні” щодо державної субсидії для повернення частини кваліфікованих витрат, здійснених іноземним суб'єктом кінематографії при виробництві (створенні) фільму в Україні». Метою ініціатори зазначили створення умов, які “мають сприяти залученню позабюджетних коштів, у тому числі іноземних інвестицій та коштів від іноземних суб'єктів кінематографії, у галузь кіновиробництва”».

Законопроєкт пропонував законодавчо уточнити умови та порядок надання державної субсидії для повернення частини кваліфікованих

витрат, здійснених іноземним суб'єктом кінематографії при виробництві кінофільму в Україні. П. Сушко та інші ініціатори, чітко визначали, що єдиним суб'єктом, який може претендувати на повернення частини кваліфікованих витрат, здійснених при виробництві фільму в Україні, є іноземний суб'єкт кінематографії. Обов'язковою умовою отримання державної субсидії для повернення частини кваліфікованих витрат, здійснених іноземним суб'єктом під час кіновиробництва, була «відсутність серед його власників, учасників, акціонерів, а також посадових осіб, резидентів України». Останнє положення було покликано суттєво знизити корупційні ризики. Поряд з тим, передбачалася можливість для іноземного суб'єкта кінематографії «додатково отримати 5 відсотків загального обсягу кваліфікованих витрат у випадках, якщо фільм базується на українському літературному творі» й мінімум чотири культурні критерії культурного тесту є виключно українськими, або фільм містить сцени у яких персонажі читають книгу українського автора.

Проект № 1058 одразу ж викликав жорстку полеміку. На думку М. Княжицького, в разі прийняття відповідного закону, держава мала підтримувати іноземних продюсерів, а не українських. «Очевидно, це суперечить Конституції, логіці, міжнародній практиці і громадянським почуттям...» – писав нардеп у своєму акаунті у Фейсбучі.

У свою чергу О. Ткаченко зазначав, що внаслідок відсутності у вітчизняному законодавстві положень, що містяться в проекті № 1058, Україна втрачає великі гроші. Наприклад, серіал «Чорнобиль» для НВО знімався переважно у Литві. «Запровадження цієї ставки 25 % класифікованих витрат в Україні + 5 % за українську тематику, дозволить залучити до зйомок в Україні провідні західні кінокомпанії, створить додаткові робочі місяці для українців, сприятиме притоку інвестицій в різні сфери (туризму, сервісів), та збільшення спільних проектів українців зі світовими лідерами виробництва кіно та серіалів». Такий механізм діє практично в усіх європейських країнах, запевняв нардеп і висловлював

сподівання на те, що «незабаром Україна стане такою ж Меккою для кіно-телеіндустрії, якими вже стали Чехія, Хорватія чи Угорщина».

У свою чергу голова ГО «Асоціація продюсерів України» екскерівник Громадської ради при Держкіно В. Філіпов у коментарі «Укрінформу» наголошував: «Ми повинні рівнятися на країни, що мають успішний досвід у цій царині – як, приміром, ті ж Хорватія, Чехія, Польща, Словенія, а не намагатися винаходити велосипед. Натомість же автори законодавчої ініціативи, схоже, “забули”, що обов'язковою умовою повернення коштів в усіх цих країнах є участь у проєктах національних кіновиробників... Тобто іноземець не має права приїхати і самостійно подати документи для повернення вкладених коштів. Кваліфікаційні витрати апріорі – лише ті гроші, які витрачені на території країни, де знімається кіно, з обов'язковою участю місцевих компаній і фахівців! До того ж, іноземець, який бере участь у відповідній програмі, повинен заплатити усі податки, передбачені законодавством країни-господарки. У нас же намагаються діяти “через голову” національних виробників. Відрізати їх від виробництва іноземних фільмів – велика помилка».

Торкаючись теми організації міжнародної співпраці у сфері кінематографії кінокритик, головний редактор журналу «Кіно-Театр» Л. Брюховецька зазначає: «З одного боку, участь українських митців у спільному кіновиробництві з колегами із багатьох країн, можна лише вітати. З іншого ж, виявляється, дуже часто кошти із нашої держказни йдуть на знімання суто іноземного кіно, яке нібито вважається спільним виробництвом, але фактично жодним чином із Україною не пов'язане, бо й ідея, і матеріал, і автори та режисери – іноземні. Переконана, що така форма копродукції несправедлива. Бо нам навпаки потрібно залучати іноземні інвестиції для розвитку українського кіно, а не підтримувати по-суті чужий для нас культурний продукт своїми грошима».

Якщо звернутися до закордонного досвіду, то можна помітити різноманіття підходів до державної допомоги суб'єктам міжнародної

співпраці. У Франції, наприклад, фінансову підтримку від Національного центру кіно та анімації можуть одержати лише кіноорганізації, зареєстровані на території країни, які виробляють і показують європейські фільми і фільми оригінальною французькою мовою.

Однією з базових умов надання фінансової підтримки у ФРН є та, що не менше 20–25 % коштів з бюджету кінопроєкту мають бути витрачені на території Німеччини. Якщо кошти виділяються регіональним фондом, то вони повинні витратитися у відповідній землі. Такою підтримкою користувалися, наприклад, американські кінорежисери Р. Поланскі і К. Тарантіно. Загалом фінансова допомога складає 15–20 % витрат на кіновиробництво.

У Польщі державна підтримка кінематографії здійснюється в основному через Польський інститут кіномистецтва (ПК). Основні обсяги фінансування надходять у ПК від кінопрокату та телемовників, які відраховують 1,5 % своїх доходів. Отримані гроші призначені винятково для розвитку польської кінематографії. На відміну від чеського та угорського кінематографа у Польщі жодні податкові пільги для кіновиробників не передбачені. Незважаючи на відсутність системи стимулювання, місцевий ринок копродукції постійно розвивається – майже у 30 % польських фільмів присутні іноземні

інвестиції. Прикладом взаємовигідного міжнародного співробітництва може слугувати реалізація таких проєктів як «Список Шіндлера» С. Спілберга і «Піаніст» Р. Поланскі.

Закордонний і вітчизняний досвід міжнародної співпраці у сфері кінематографії свідчать про те, що в питанні державної підтримки кіноіндустрії мають право на існування різні підходи. Проте головною метою таких заходів потрібно бути створення умов для розвитку конкурентноспроможного національного кінематографа, в діяльності якого необхідно підтримувати баланс між комерційним успіхом і духовними цінностями (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: юридична газета online (<https://yur-gazeta.com/golovna/mkip-ukrayinska-strichka-otrimala-180-tis-evro-vid-eurimages.html>); Національний інститут стратегічних досліджень (niss.gov.ua); офіційний вебпортал парламенту України (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/464/2021#Text>), (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73013), (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/414-20>), (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73014), (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73019), (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66292)).*

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті «Lv.ua»

Про автора: Світлана Глущенко, заступниця міністра економіки України

Мінекономіки ініціює важливі зміни на ринку праці України

Про трансформацію Державної служби зайнятості, законодавчі ініціативи та реалізацію нової моделі надання клієнтоорієнтованих послуг громадянам з пошуку роботи.

Сьогодні ринок праці України все ще відновлюється після потрясінь, викликаних

поширенням COVID-19, і потребує використання сучасних підходів до стимулювання зайнятості та збереження робочих місць.

Одним з головних завдань на цьому шляху є реформування Державної служби зайнятості та інструментів працевлаштування безробітних, які використовуються в її діяльності.

Упродовж останніх років Служба забезпечувала виплати допомоги по безробіттю для непрацюючих громадян. Безперечно, що

* Збережено стиль і граматику оригіналу

соціальна допомога по безробіттю є важливою гарантією підтримки таких людей. Поряд з цим наразі необхідно більш активніше приділяти увагу саме питанню працевлаштування та поверненню непрацевдатних осіб до професійного життя, заповнюючи існуючі вакансії.

Статус на ринку праці сьогодні виглядає так. У січні-вересні 2021 року кількість працевлаштованих за сприяння Служби зменшилась у порівнянні з відповідним періодом 2020 року майже на 17%, частка працевлаштованих у загальній кількості отримувачів послуг складала лише 21 %. Паралельно з цим кількість отримувачів допомоги по безробіттю зросла майже на 2% і досягла понад 902 тис. осіб.

Також на 13,5% (до 582,5 тис.) зменшилась кількість вакансій, що реєструються в Службі. У структурі вакансій переважають ті, що мають низький рівень оплати праці – середній розмір становив близько 8,3 тис. грн, що у 1,7 раза менше від середньої заробітної плати штатних працівників, яка за серпень 2021 року склала майже 14 тис. гривень.

Такі дані свідчать про те, що ефективність роботи Служби і виконання нею ролі посередника на ринку праці варто докорінно посилювати. На жаль, роботодавці не вважають доцільним звертатись до Служби за пошуком працівників, що призводить до низького рівня працевлаштування за сприяння Служби та, як результат, – зростання витрат Фонду на виплату допомог і дефіцит коштів. Все це призвело до заборгованості з виплати допомоги по безробіттю у сумі близько 2 млрд грн станом на 06.10.2021.

Отже, нинішні інструменти Державної служби зайнятості, її структура та підходи до надання послуг потребують перегляду та приведення у відповідність до сучасних реалій ринку праці.

Саме тому Уряд і Мінекономіки у співпраці з Міжнародною організацією праці запроваджують новації на ринку праці, які базуються на кращих міжнародних практиках та досвіді європейських країн щодо післякризового відновлення і розбудови

інституційної спроможності Державної служби зайнятості.

Наразі ми маємо дві комплексні пріоритетні ініціативи, які будуть реалізовані вже найближчим часом.

Розвиток активних політик працевлаштування

Для стимулювання працевлаштування безробітних Урядом було розроблено відповідний проєкт Закону, який зареєстрований у Верховній Раді за № 6067.

Положення законопроєкту передбачають:

- зміна підходів до працевлаштування безробітних, та осіб, які шукають роботу, що дозволить прискорити інтеграцію на ринок праці непрацюючого населення;

- впровадження активних програм зайнятості, зокрема надання фінансової допомоги для організації підприємницької діяльності громадянам, які бажають відкрити власну справу, фінансову підтримку роботодавців для працевлаштування безробітних, в тому числі молоді та вразливих категорій населення;

- посилення страхових принципів – розмір та тривалість виплати допомоги по безробіттю буде збільшено пропорційно страховому стажу;

- підвищення якості послуг служби зайнятості завдяки політиці клієнтоорієнтованості та цифровізації послуг.

Зміна підходів до надання послуг з працевлаштування

Нинішня модель надання послуг Державною службою зайнятості має низку недоліків, які впливають на імідж Служби та довіру до неї серед громадян і бізнесу.

Саме тому Мінекономіки запланувало найближчим часом розпочати реалізацію експериментального проєкту щодо впровадження нової моделі надання клієнтоорієнтованих послуг центрами зайнятості.

Ця модель передбачає:

- 1) переорієнтацію працівників Служби на надання адресних послуг безробітним шляхом чіткого розподілу повноважень між:

- кар'єрним радником, який безпосередньо надає послуги з працевлаштування;

- спеціалізованим кар'єрним радником, основна мета якого полягає у сприянні

поверненню до ринку праці категорій громадян, які мають певні труднощі у працевлаштуванні;

– консультантом роботодавця, який налагоджуватиме співпрацю з роботодавцями, зокрема щодо подання вакансій та їх заповнення;

2) забезпечення достатньої кількості працівників в регіонах для безпосереднього надання послуг клієнтам Служби;

3) цифровізацію послуг Служби, зокрема впровадження інструментів самообслуговування;

4) забезпечення співпраці з усіма стейкхолдерами ринку праці з особливим акцентом на місцевий рівень, оптимізація мережі центрів зайнятості відповідно до реформи децентралізації.

Ми переконані, що використання сучасних інструментів на ринку праці дасть змогу забезпечити швидке працевлаштування для тих, хто шукає роботу, і сприятиме збереженню і розвитку трудового потенціалу українських підприємств (https://lb.ua/blog/svitlana_gluschenko/496460_minekonomiki_initsiyue_vazhlivi_zmini.html). – 2021. – 19.10).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Тетяна Богдан, доктор економічних наук, директор з наукової роботи Growford Institute

Бюджетний процес-2022: оцінка настанов Верховної Ради

На засіданні Верховної Ради 20 жовтня було розглянуто в I читанні проєкт бюджету на 2022 рік (реєстр. № 6000) та прийнято Постанову Верховної Ради «Про висновки та пропозиції до проєкту Закону України про Державний бюджет України на 2022 рік». У процесі роботи над законопроєктом бюджетний Комітет Верховної Ради опрацював 3284 пропозиції народних депутатів і комітетів, з яких 1501 було враховано повністю або частково. Кабінет Міністрів України повинен підготувати проєкт бюджету до II читання на основі бюджетних висновків та подати на розгляд Верховної Ради у 2-тижневий термін.

У частині доходів бюджету Верховна Рада доручає Кабміну збільшити окремі дохідні джерела, які повинні стати джерелом розширення видаткової частини бюджету. Постанова Верховної Ради не містить числових параметрів нового плану доходів, за виключенням надходжень від ПДВ на імпортовані товари, які мають бути збільшені на 6,5 млрд грн або на 1,6%. Крім того, доходи бюджету мають бути збільшені на суми додаткових надходжень, пов'язаних із прийняттям закону про внесення змін до Податкового кодексу України (реєстр. № 5600).

При доопрацюванні бюджету до II читання Кабінет Міністрів отримав «зелене світло» для збільшення доходів бюджету за такими статтями: податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, рентна плата за користування надрами для видобування природного газу та залізних руд, акцизний податок, екологічний податок, ввізне мито, ПДВ з вироблених в Україні товарів, плата за ліцензії у сфері організації та проведення азартних ігор.

Слід зазначити, що при підготовці Кабінетом Міністрів I варіанту бюджету доходи Зведеного бюджету в 2022 р. прогнозувалися на рівні 31,1% ВВП що на 1,1 відс. пункту менше від прогнозу 2021 р. і на 1,7 відс. пункту менше від факту 2020 р. Проте законодавство не передбачало скасування окремих податків чи зниження їх ставок, що могло б пояснити зменшення доходів бюджету. Тому резерви для збільшення прогнозних надходжень у бюджеті 2022 року об'єктивно існують.

Щодо достовірності прогнозу від найбільш вагомого джерела доходів – ПДВ, то експерти «Growford Institute» при аналізі проєкту бюджету від 15.09.2021 дійшли висновку про заниження їх потенційного обсягу, внаслідок наявності системної помилки у прогнозуванні ПДВ Мінфіном. Так, Мінфін упродовж кількох років оперує заниженими оцінками бази ПДВ – кінцевих споживчих витрат. Зазначені витрати у 2021 р. оцінюються податковою службою на рівні 3,5 трлн грн, в той час як де-факто за даними Держстату в I півріччі 2021 р. вони вже становили 2 трлн, а до кінця року перевищуватимуть 4 трлн грн.

Тобто пропозиції Верховної Ради щодо уточнення прогнозів за окремими дохідними джерелами і збільшення загальної суми доходів бюджету є цілком виправданими і обґрунтованими. Але при цьому важливо, щоб Уряд у процесі підготовки бюджету до II читання не відійшов від зважених оцінок і прогнозів та не піддався політичному тиску на предмет штучного роздування доходів бюджету.

У частині видатків державного бюджету Висновки та пропозиції Верховної Ради оперують незначною кількістю числових параметрів, але рясніють широким переліком необґрунтованих сподівань і прагнень народних обранців.

Зокрема, видатки на оновлення рухомого складу для перевезення пасажирів і модернізацію залізничної інфраструктури мають бути зменшені на 3,3 млрд грн, які слід перерозподілити на користь державних програм із забезпечення безпеки руху. Державні капітальні вкладення на розробку та реалізацію інвестиційних проєктів мають бути збільшені з 2,7 до 4 млрд грн. У новому варіанті бюджету Мінфін зобов'язаний передбачити субвенцію місцевим бюджетам (1 млрд грн) на заходи боротьби з COVID-19 під час навчального процесу у закладах середньої освіти. Крім того, 1 млрд грн має бути виділено для програми «Питна вода України» на 2022-2026 роки». Такі зміни у складі видаткової частини бюджету не викликають заперечень, оскільки країна дійсно потребує збільшення інвестиційних видатків, покращення якості питної води, підвищення безпеки дорожнього руху і навчального процесу.

Але вочевидь лобістський характер має настанова Верховної Ради щодо зменшення бюджету Державного фонду регіонального розвитку на 6 млрд грн і відновлення на цю ж суму «Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій». Остання субвенція має назву депутатської та зазвичай використовується народними депутатами з метою підкупу виборців коштом державного бюджету. Процедура розподілу коштів депутатської субвенції та

їх виділення та місцях є непрозорими і не базуються на чітких критеріях. З іншого боку, зазначених вад позбавлений Державний фонд регіонального розвитку, діяльність якого є строго регламентованою і базується на найкращих європейських практиках.

Інші ініціативи Верховної Ради щодо розширення видаткової частини бюджету не мають числового вираження, а формулюються як доручення Кабінету Міністрів «визначитися щодо можливості та доцільності збільшення/передбачення видатків проєкту державного бюджету на 2022 рік за врахованими частково пропозиціями народних депутатів та комітетів Верховної Ради...». І таких бюджетних програм у Висновках та пропозиціях Верховної Ради налічується близько 200!

Очевидно, що для задоволення всіх побажань народних обранців держава просто не матиме достатніх ресурсів, мобілізованих через доходи бюджету. А тому Уряд при підготовці бюджету до II читання в ручному режимі опрацюватиме численні побажання Верховної Ради і лише невелику частину з них інтегруватиме в новий варіант бюджету.

На мій погляд, при доопрацюванні бюджету слід виходити з реальних потреб і пріоритетів соціально-економічного розвитку країни, концентруючи ресурси на найважливіших напрямках і дотримуючись правил програмно-цільового бюджетування. При цьому безпосереднім учасникам бюджетного процесу-2022 у нагоді можуть стати такі орієнтири для видаткової політики:

1. Слушною є пропозиція Верховної Ради (п. 2.14 Бюджетних висновків) щодо доопрацювання показників видатків по статтях, пов'язаних із забезпеченням національної оборони України. В I варіанті бюджету ресурс на національну безпеку та оборону планувався на рівні 282,9 млрд грн або 5,27% ВВП. В той же час 17 вересня 2021 р. РНБО прийняла рішення, що зобов'язує Кабінет Міністрів передбачити в бюджеті фінансовий ресурс на забезпечення національної безпеки і оборони в обсязі не менше 5,95% ВВП. Безумовно, бюджетні видатки на підвищення обороноздатності України мають надважливе

значення в умовах триваючої військової агресії Росії. Адекватне фінансування оборонних потреб країни дозволить наблизити сектор оборони до стандартів НАТО; підвищити рівень соціальної захищеності військовослужбовців; реалізувати заходи з розробки, виробництва та закупівлі високоточного ракетного озброєння; належним чином охороняти державний кордон України та мати надійну систему кібербезпеки; досягати цілей Національної розвідувальної програми, ін.

2. Збільшення видатків на органи законодавчої та виконавчої влади України (Верховну Раду, Кабінет Міністрів, Міністерство економіки, Держслужбу з питань безпечності харчових продуктів, ін.) є необґрунтованим, оскільки більшість з цих органів демонструють низькі показники результативності та не мають довіри громадськості, поглинаючи значні суми бюджетних коштів. У I варіанті бюджету видатки Зведеного бюджету на державне управління вже планувалися в сумі 108 млрд грн або 2% ВВП, що є стабільним рівнем для періоду 2017-2021 років. Тому подальше нарощування видатків за цією статтею є недоцільним.

3. Започаткування нових бюджетних програм (що відображено в п. 2.17.21 Бюджетних висновків Верховної Ради), пов'язаних з використанням інструментів сучасної індустріальної політики в Україні, мало б стати одним з національних пріоритетів. Верховна Рада вбачає за доцільне виділити бюджетне фінансування за напрямками стимулювання розвитку індустріальних парків, будівництва об'єктів суміжної інфраструктури для індустріальних парків, поповнення статутного капіталу Експортно-кредитного агентства, компенсації відсоткових ставок за експортними кредитами, поповнення статутного капіталу ПАТ «Національний фонд інвестицій». Безперечно, одночасна апробація кількох інструментів індустріальної політики та адекватне фінансування відповідних інституцій в реаліях України є ускладненим. Однак точкова підтримка прогресивних організаційних форм та інституцій розвитку, як і опрацювання відповідної правової бази, могли б стати першими кроками на шляху

до диверсифікації української економіки та суттєвого підвищення її продуктивності.

4. Пропозиції Верховної ради щодо ініціювання нових бюджетних програм і розширення діючих в частині транспортної інфраструктури є занадто амбітними, різноспрямованими і не мають реальних джерел фінансування. Так, пункти 2.17.105 – 2.17.118 Бюджетних висновків щодо збільшення державних інвестицій у розвиток дорожньої, залізничної, аеропортової та річкової інфраструктури потребують кількох трильйонів гривень бюджетних коштів для їх втілення. Крім того, в Україні ще не створено сучасних ефективних інституцій управління державними інвестиціями, що забезпечувало б їх від масштабних корупційних схем. Тому розмір фінансування вказаних програм у I варіанті бюджету є цілком адекватним (передбачаються на рівні близько 130 млрд грн з урахуванням гарантованих позик), а основні зусилля державних органів слід спрямувати на вдосконалення механізмів планування інвестиційних проєктів, виділення бюджетного фінансування та моніторингу їх впровадження.

5. Настанови Верховної Ради щодо підвищення у 2022 році державних соціальних стандартів – прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати – заслуговують на підтримку, але з урахуванням певних застережень. Згідно з I варіантом бюджету в I півріччі 2022 р. розміри прожиткового мінімуму не повинні були змінюватися, а їх зростання передбачалося з 1 липня і з 1 грудня на 4,8% і 8,2% до грудня 2021 р. Зокрема, прожитковий мінімум має становити з 1 січня 2022 р. 2393 грн, з 1 липня 2508 грн і з 1 грудня 2589 грн. В той же час за інформацією Мінсоцполітики фактичний розмір прожиткового мінімуму у цінах серпня 2021 р. у розрахунку на місяць становив для працездатних осіб – 4525 грн, а з урахуванням суми обов'язкових платежів – 5622 грн. Такі диспропорції вказують на зниження ролі держави як гаранта виживання людини за складних життєвих обставин (при втраті працездатності), що є потенційно небезпечним у контексті збереження соціальної стабільності в країні.

З іншого боку, наші дослідження показують, що видатки Зведеного бюджету України і фондів обов'язкового соціального страхування на рівні 13,7% ВВП в бюджеті 2022 р. перевищують середній показник у країнах з ринками, що формуються, – 10,4% ВВП. Тому скорочення відносної величини соціальних видатків в Україні у перспективі буде неминучим. Але таке скорочення мало б досягатися не за рахунок подальшого зниження реальної величини прожиткового мінімуму (як передбачено I варіантом проєкту бюджету), а за рахунок зменшення кількості реципієнтів соціальних допомог. Досягненню цієї мети будуть сприяти повноцінний запуск Єдиної інформаційної системи соціальної сфери та перегляд законодавства з питань соціального захисту населення.

6. Доцільність подальшого зростання бюджетних видатків за освітніми програмами є сумнівною (п. 2.17.30-2.17-47 Бюджетних висновків). В I варіанті бюджету вже закладалося збільшення державного фінансування освіти на 22,9% у номінальному вираженні і на 0,7 відс. пункти ВВП відносно 2021 р. Проєкт бюджету від 15.09.2021 р. вперше з 2013 року передбачав підвищення рівня фінансування освіти до 7,3% ВВП, у той час як у 2015-2020 рр. таке фінансування перебувало на рівні 5,4-6,0% ВВП. Помітне збільшення фінансування у 2021-2022 рр. засвідчило пріоритетність розвитку людського капіталу для української держави. Але запропоноване Верховною Радою додаткове фінансування професійно-технічної освіти, Малої академії наук, Фонду розвитку закладів фахової та вищої освіти, фізично-спортивної підготовки учнівської молоді, та ін. навряд чи, може бути реалізоване за наявних фінансових обмежень. Тому навіть з урахуванням факту надважливості якісної освіти для майбутнього України основні дискусії в рамках бюджетного процесу-2022 мають точитися навколо вдосконалення структури фінансування освітньої сфери, адже потреби щодо його збільшення вже знайшли відображення в I варіанті бюджету (https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/496747_byudzhetniy_protse2022_otsinka.html). – 2021. – 21.10).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Ігор Луценко, народний депутат

Закон про столицю. Чергова спроба

В надрах «Слуги народу» знову взялися за київську тематику і знову готують новий законопроект, котрий має вирішити ті політичні проблеми, які центральна влада має з місцевою владою у столиці.

Це вже не перша спроба «зелених» придумати такий закон про столицю, щоб на цю столицю Банкова мала більший вплив. Попередні тексти були набором дилетантських, далеких від правотворчості фраз, ну а нині видно, що за справу взялися люди з належною підготовкою.

Текст офіційно ще не було опубліковано, але в руки автора цих рядків попав чорновик, котрий можна вважати вже більш-менш остаточним баченням, як Слуги збираються облаштувати Київ.

Новий законопроект, на жаль, готується без широкого висвітлення його положень перед киянами. Попередні обговорення мали місце півтора роки тому, і з тих пір про закон про столицю не згадували, аж до нинішнього моменту, коли почали роботу над законопроектом фактично з нуля.

Отже, за великим рахунком, законопроект пропонує дві великі і фундаментальні новації для управління містом – це запровадження районів і розділення посад голови КМДА та міського голови.

Районування «згори»

Автори законопроекту хочуть, щоб специфіку районування Києва визначав аж сам парламент України – саме він має ввести положення про обов'язковість наявності у Києві районів.

Думаєте, киянам дадуть можливість визначити самим перелік та межі районів у своєму місті? Ні, тут без Кабміну, на думку законотворців, не обійтись. Це має робити уряд країни з врахуванням пропозицій відповідних районних у місті Києві рад та результатів громадського обговорення.

Може, Києву дозволять хоча б самостійно розподіляти свій бюджет між містом в цілому

і окремими районами? Ні, і тут зась, цим, на думку авторів законопроєкту, слід займатися парламенту через відповідні зміни до Бюджетного кодексу.

Перефразовуючи класика, якої децентралізації вам не вистачає?

Містобуди – в маси!

Найбільш солодким для забудовників нововведенням буде контроль за видачею містобудівних умов і обмежень на рівні районів. Всі інші корупційні можливості – типу парковок, облаштування зелених зон тощо – бліднуть перед містобудами.

Нині їх видає на рівні міста департамент містобудування і архітектури, з яким в міру сил бореться нечисленна київська громадськість.

Тепер Слуги пропонують зробити приблизно 10 таких департаментів по районах, кожен з яких буде формувати кожна з районних рад – можна прогнозувати, з урахуванням усієї щедрості забудовників, котрі готові забезпечити ці органи своїми фахівцями.

Кожна велика будівельна корпорація зможе собі прикупити район чи два в столиці.

Боротьба з такою багатоголовою і мало відповідальною в політичному сенсі гідрою для активістів стане ще більш веселою.

Голова і його КМДА

Законопроєкт визначає, що державними програмами, державними підприємствами буде керувати Київська міська державна адміністрація.

Голова її, крім усього, буде головним по комунікаціям з інститутами центральної влади по їх питаннях, що стосуються Києва – це загальнодержавні заходи, розміщення посольств, це рішення уряду щодо столиці тощо.

Особливо цікавим є прописане у проєкті «забезпечення законності в діяльності Київської міської та районних у місті Києві рад, їх виконавчих органів» як особливе повноваження КМДА.

Це можна трактувати по-різному. Можна – абстрактно, забезпечення виконання Конституції та законів України, рішень Конституційного Суду України, актів Президента України, Кабінету Міністрів

України, інших органів державної влади на рівні Києва.

А можна цілком конкретно – через застосування статті 144 Конституції щодо права зупиняти рішення мера або Київради з одночасним зверненням до суду.

Але для такого конкретного розуміння слід чітко визначити порядок таких дій.

А також пояснити, чому в Києві буде особа, котра боротиметься з беззаконними органами місцевого самоврядування, а в усіх інших громадяни будуть залишені один на один зі свавіллям забудовницької чи іншої мафій.

Вся влада – районам!

По тому, як наकाчують повноваженнями райони, як оснащують парламент і уряд інструментами по їх контролю і забезпеченню ресурсами, очевидно, що саме райони команда Зеленського бачить як нову владу у столиці, і саме вони стануть мережею для реального управління містом.

А якщо ще складний і заплутаний процес трансформації, записаний у величезних перехідних положеннях законопроєкту, дасть у потрібний момент збій і зависне, то фактична влада на рівні районів може опинитися у тих же добрих старих держадміністрацій – тобто у президентської вертикалі.

На що, я підозрюю, якщо не розрахунок, то принаймні, надія реальних авторів цього законопроєкту (https://lb.ua/blog/igor_lutsenko/497179_zakon_pro_stolitsyu_chergova_sproba.html).– 2021. – 27.10).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Катерина Сердюк, Центр політико-правових реформ

Антикорупційна експертиза в Україні: чи є сенс у її проведенні?

Антикорупційна експертиза нормативно-правових актів та проєктів таких актів – широко поширена практика запобігання корупції у багатьох країнах, зокрема у Литві, Латвії, Російській Федерації, Казахстані, Чеській Республіці, Вірменії, Республіці Молдова та

інших. Цей механізм дає змогу попередити появу корупційних факторів у нормативно-правових актах, які регулюють сфери суспільно-економічного життя країни.

Як це працює? На етапі розробки проєкту нормативно-правового акту нормопроектувальники прогнозують результат застосування норм, а саме визначають яким чином нові норми будуть реалізовані, як вони «взаємодіятимуть» з вже чинними нормами та які наслідки слід очікувати від реалізації нового нормативно-правового акту. Завданням антикорупційної експертизи є виявлення у законодавстві та проєктах нормативно-правових актів положень, які прямо або опосередковано створюють можливості для корупційних зловживань. Наприклад, відомо, що занадто широкі повноваження посадових осіб органів виконавчої влади під час виконання посадових обов'язків або суддів під час здійснення правосуддя (так звана дискреція повноважень) призводить до того, що рішення можуть прийматися такими особами на власний розсуд. Для того, щоб запобігти законодавчому закріпленню широкої та нерегламентованої дискреції повноважень осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування, необхідно ідентифікувати норми, які це закріплюють. саме це і відбувається у процесі антикорупційної експертизи – ідентифікація норм, які містять корупційні загрози. Але експертна діяльність на цьому не завершується – надалі слідує розробка рекомендацій щодо усунення виявлених корупційних факторів або пропозиція відхилити таку норму як таку, яку неможливо виправити.

Результатом ефективної експертизи є нормативно-правовий акт, у якому відсутні або мінімізовані корупційні фактори. Нажаль, усунути всі корупційні фактори неможливо – попри всі зусилля експертів та нормопроектувальників частина норм, які хоч і мінімально допускають реалізацію корупційної поведінки або здійснення корупційних та пов'язаних із корупцією правопорушень, набуває чинності. В такому випадку реалізація їх корупційного потенціалу залежить від

процесів, які реалізуються на виконання цих норм та морально-етичних регулятивів поведінки службових осіб.

Водночас, за умови проведення ефективної антикорупційної експертизи вдається значно мінімізувати корупційні ризики у чинному законодавстві та проєктах нормативно-правових актів, які виносяться на розгляд з метою прийняття. Наразі дуже складно дати оцінку ефективності антикорупційної експертизи, що проводиться в Україні.

Насамперед це пов'язано із тим, що згідно українського законодавства на проведення державної антикорупційної експертизи уповноважені три суб'єкти – Комітет з питань антикорупційної політики Верховної ради України, Міністерство юстиції України та Національне агентство з питань запобігання корупції. Кожен із цих суб'єктів відповідно до ст. 55 Закону «Про запобігання корупції» має свою «зону відповідальності»: Комітет проводить експертизу проєктів нормативно-правових актів, внесених на розгляд Верховної Ради України народними депутатами України, Міністерство юстиції – усіх інших нормативно-правових актів, за виключенням тих, експертизу яких здійснює Комітет, а НАЗК – здійснює за власною ініціативою антикорупційну експертизу нормативно-правових актів, що вносяться на розгляд Верховної Ради України або Кабінету Міністрів України. Відповідно, кожен із суб'єктів має власну методологію проведення антикорупційної експертизи. Ці методології не конфліктують між собою, проте не забезпечують єдиний підхід до проведення експертизи як інституту запобігання корупції.

Така ситуація серед суб'єктів владних повноважень не сприяє створенню та функціонуванню єдиного механізму запобігання корупції на етапі нормопроектування. Разом із цим, в Україні реалізується передбачений п. 7 ст. 55 Закону «Про запобігання корупції» механізм проведення громадської антикорупційної експертизи. Для прикладу в Латвійській Республіці, Литовській Республіці та Республіці Казахстан державна антикорупційна експертиза здійснюється одним суб'єктом владних повноважень і

законодавчо закріплена можливість інститутів громадянського суспільства здійснювати, відповідно, громадську антикорупційну експертизу.

Попри складний інституційний механізм реалізації антикорупційної експертизи в Україні слід відзначити загальні чинники, які визначають ефективність антикорупційної експертизи, зокрема:

- компетентність та професіоналізм експертів (службових осіб суб'єктів владних повноважень та громадських експертів);
- методологічна база та матеріально-технічне забезпечення процедури;
- політична воля керівників суб'єкта здійснення експертизи;
- політична воля суб'єкта прийняття рішення;
- інституційна спроможність органу забезпечувати проведення експертизи;
- критерії оцінювання ефективності та якості антикорупційної експертизи – відсутність загальноприйнятого критерію унеможливує неупереджене оцінювання якості експертної діяльності;
- пост-експертне супроводження нормативно-правового акту або проекту такого акту – відстеження врахування/не врахування рекомендацій експертів, аналіз шляху подальшого розгляду та імплементації відповідного нормативно-правового акту або проекту такого акту.

Найбільш дискусійним із переліченого вище є побудова та запровадження загального для усіх суб'єктів проведення антикорупційної експертизи критерію оцінювання ефективності експертної діяльності. Якщо брати за основу кількісний показник, то найбільш ефективним в Україні є Міністерство юстиції, яке щокварталу розглядає близько тисячі проектів та чинних нормативно-правових актів. Проте відсутня інформація про врахування рекомендацій МЮУ, які були надані в ході експертизи чинних нормативно-правових актів. Проекти нормативно-правових актів, які направляються до МЮУ на державну реєстрацію слід вважати такими, рекомендації та зауваження до яких були враховані та виправлені. Якщо оцінювати

на підставі верифікованих даних про врахування результатів антикорупційної експертизи, то найефективніше у цьому напрямку працює НАЗК, яке завдяки цілеспрямованим діям домоглося високого рівня врахування рекомендацій експертизи Урядом та ВРУ. При цьому кількісний показник роботи НАЗК в 4 рази нижчий від показника МЮУ. Комітет ВРУ з питань антикорупційної політики займає проміжну позицію з-поміж цих двох суб'єктів – кількісний показник на середньому рівні, водночас рекомендації, висловлені Комітетом, враховуються під час розгляду проєктів нормативно-правових актів.

Розглядати ефективність антикорупційної експертизи через оцінку питомої ваги виявлення корупціогенних факторів у чинних нормативно-правових актів та проєктах таких актів недоцільно, оскільки відсутній розподіл предмету експертизи за критерієм належності до сфери регулювання, схильної до появи корупціогенних факторів, або ні.

Оцінка ефективності громадської антикорупційної експертизи також має підпорядковуватись загальноприйнятому в конкретному правовому полі критерію. Водночас, в такому випадку недоцільно включати кількісний показник, оскільки ці організації суттєво обмежені в ресурсах, які спрямовуються на експертну діяльність. Втім, якісний показник їх роботи визначається тим, що громадські експерти вживають заходів щодо залучення вузькоспеціалізованих галузевих експертів до антикорупційної експертизи, широко користуються засобами масової комунікації та організують адвокаційні кампанії для реалізації мети та завдань антикорупційної експертизи.

З вищезазначеного випливає цікавий висновок – Україні є унікальною державою серед тих, які реалізують механізм антикорупційної експертизи, а саме:

- відсутність єдиного суб'єкта проведення державної експертизи;
- розмаїте методологічне забезпечення процесу здійснення експертної діяльності;
- значний розрив між рівнем професійної компетентності суб'єктів/експертів.

Насамкінець варто наголосити, що антикорупційна експертиза стане максимально ефективною в Україні, а її застосування досягне своєї мети за умови, що буде розроблено стандарт ефективності експертної діяльності у сфері запобігання корупції, який буде переглядатися і вдосконалюватися відповідно до потреби ефективно реагувати на наявність вже відомих корупціогенних факторів та появу нових (https://lb.ua/blog/cplr/497389_antikoruptsiyna_ekspertiza.html). – 2021. – 29.10).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Іван Слободяник, виконавчий директор Всеукраїнської асоціації громад

Захист лісу чи урізання прав громад? Про що насправді законопроект №5650

Благими намірами мостять дорогу до пекла. І це про нову законодавчу ініціативу №5650. За фасадним захистом українського лісу заховали відкат реформи децентралізації і порушення прав громад. Бо поки розробники законопроекту обіцяють з трибуни Верховної Ради збільшення площі лісів на 300 тис. га, громади отримують дискримінацію і порушення Конституції. Про що насправді законопроект №5650: про захист довкілля чи відкат децентралізації?

Зміни до ст. 5 Лісового кодексу України, які вносять нардепи, передбачають обмеження ведення лісового господарства комунальними підприємствами площею не більше 100 га. На практиці це означає, що громади, в яких вже зараз площа лісів понад 100 га (а таких – сотні), не можуть передати їх комунальним підприємствам для обслуговування та належного догляду за ними. А в країні повно громад, які мають і по кілька тисяч га лісу: Миляцька сільська рада на Рівненщині, Щирецька громада на Львівщині, Пирятинська громада, Фастівська та інші. Що буде з лісами, якими громади не зможуть опікуватися? Чи справді безхазяйні ліси – це те, за що боролися екологи?

Також цей законопроект передбачає обов'язок заліснювати території. А як?

Неможливо висадити дерева на площі 300 тис. га і не перевищити ліміт в 100 га? На місцях кажуть, що №5650 гальмуватиме ініціативу президента щодо заліснення територій: громади просто не будуть зацікавлені в залісненні додаткових ділянок, якщо ці ділянки завтра перейдуть в підпорядкування невідомо кому.

Крім того, громади скаржаться і на незрозумілі «рухи» Агентства лісових ресурсів, а саме: ліквідація підприємств, які не є збитковими, які не беруть з держави ніяких коштів, а ведуть ефективне лісове господарство. Наприклад, Цуманське лісове господарство на Волині. Це потужне прибуткове підприємство, з якісним фондом і історією. До нього мали доєднувати інші, це обговорили і погодили з колективом та громадою. Але раптом «згори» все переграли і вирішили вже Цуманський лісгосп розформувати і приєднати до іншого, нікого при цьому не спитавши – ні громаду, ні робітників лісгоспу.

Такі факти непоодинокі. Є ризики, що завтра Агентство лісових ресурсів ліквідує всі підприємства і зробить за прикладом російської концесії з центральним підприємством в Києві і з ручним керуванням.

Вже зараз громади втрачають чималі гроші лісового доходу від рубок головного користування; від секвестру деревини вилученої за незаконні порубки чи інші дії. Втрачають ПДФО від скорочення робочих місць. І ніхто в громад знову нічого не питає.

Також в №5650 містяться різні обмеження на землях природно-заповідного фонду. Ніхто не сперечається із захистом заповідних територій, але є важлива деталь. В кожному природно-заповідному парку є господарська частина. Там громада веде своє лісове і сільське господарство, це їх територія. І якщо не відділити в законопроекті господарські частини заповідників від території самого заповідника, то де громадам вести господарство?

Законопроект №5650 хоче забрати в громад базове право користуватись і розпоряджатись землею. Наприклад, вводиться в ч. 2, ст. 57 Земельного кодексу України вимога для громад погоджувати передачу у постійне користування комунальним підприємствам лісгосподарських

ділянок із держадміністрацією та органами лісового господарства. Тобто, що громаді робити зі своєю землею треба питати в чиновників у Києві. Де в цьому рівнянні децентралізація?

Земельний кодекс України визначає, що постійне користування — це право володіння і користування земельною ділянкою, яка перебуває у державній або комунальній власності, без встановлення строку. Тобто, із власності держави чи громад землі не виходитимуть, але саме користування для громад обмежується. Право постійного користування мають зокрема державні та комунальні установи й підприємства.

Збереження лісу і захист довкілля – це потрібне завдання держави. Але реалізувати його треба не ціною повноважень місцевого самоврядування та відкатом реформи децентралізації назад.

Всеукраїнська Асоціація громад вже звернулась з офіційним листом до профільного Комітету ВРУ. Сподіваємося, що позиція громад буде не просто почута і «взята до уваги», а й врахована в доопрацюванні законопроекту №5650 до другого читання.

Уявіть, що у вашої громади немає повноважень розпоряджатися понад сотнею гектар лісу, та ще й передачу в комунальне підприємство має знову погоджувати якийсь чиновник в Києві. Чи так виглядає децентралізація? (https://rus.lb.ua/blog/ivan_slobodianyuk/497933_zahist_lisu_chi_urizannya_prav_gromad.html). – 2021. – 05.11).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Ірина Аллахвердієва, народний депутат, голова підкомітету з питань тарифного та нетарифного регулювання Комітету ВРУ з питань фінансів, податкової та

Як новий закон про страхування змінить український ринок?

Пам'ятаєте жарт: «Повний спокій людини може дати тільки страховий поліс?» Як у кожному жарті – в ньому є доля правди. Спокій може дати цивілізований страховий ринок, який максимально захищає клієнта. І саме розбудову

такого сучасного, правового й цивілізованого ринку покликаний забезпечити новий закон «Про страхування» (5315).

Страховий ринок в Україні розвивається стрімко: у 2019 році, наприклад, за даними Національної комісії з регулювання ринку фінансових послуг, страхові компанії зібрили 53 млрд. грн. премій і виплатили 14,3 млрд. грн. виплат (+11,5%). Майже на третину збільшилися збори з особистих видів страхування (медичного страхування, страхування медвитрат та страхування від нещасного випадку). При цьому востаннє зміни в законодавство, яке регулює страховий ринок, вносились понад 20 років тому.

Саме тому у новому законі «Про страхування», співавтором якого я є, ми прописали цілу низку норм, які абсолютно необхідні для оздоровлення, ефективної роботи та динамічного розвитку страхового ринку.

Наприклад, велику увагу приділено взаємодії страховиків та страхових посередників із клієнтами, бо наріжним каменем здорової системи є високий рівень задоволення клієнта. Захист прав та законних інтересів клієнтів, а особливо споживачів – фізичних осіб, забезпечується не тільки переддоговірним спілкуванням, а головне – високою якістю наданої страхової послуги та беззастережним виконанням страховиком своїх зобов'язань, яке забезпечується високим рівнем капіталізації та платоспроможності такого страховика.

Важливою частиною законопроекту є норми щодо запровадження диференційованих підходів до оцінки платоспроможності страховика відповідно до ступеня значимості їх діяльності на страховому ринку та рівня ризикованості їх операцій – базовий (Платоспроможність II) та спрощений (Платоспроможність I), визначення нових вимог щодо наявності у страховика на постійній основі регулятивного капіталу.

Крім того, законопроектом передбачена нова процедура, яка на сьогодні не врегульована, щодо запровадження процедури передачі страхового портфелю або його частини іншому страховику. Унормовується процедура добровільної реорганізації та ліквідації страховика, а також процедура примусового

виходу з ринку за рішенням Національного банку України.

Новим для нашого страхового законодавства є передбачення у законопроекті розділу, який має вичерпно врегулювати питання страхової дистрибуції шляхом запровадження нового підходу в регулюванні діяльності осіб, які мають право здійснювати реалізацію страхових та перестрахових продуктів. Зараз питання страхового посередництва врегульовано Законом про страхування дуже схематично.

Були проведені численні дискусії як із представниками страхового ринку, так і з Національним банком України. Щодо деяких питань у сторін було різне бачення, відбувалися палкі дискусії. Найбільше – щодо особливостей державного регулювання та нагляду, які передбачають перенесення широкого спектра питань на рівень нормативно-правових актів Національного банку України. Однак, на думку Комітету, такий підхід є виправданим, адже багато питань є новими для ринку, і ми маємо забезпечити певну гнучкість нормативного реагування на фактори, що будуть з'являтися при запровадженні норм закону.

Для розвитку галузі, а головне – абсолютної захищеності українців – цивілізований, унормований, сучасний страховий ринок просто необхідний. І прийняття нового закону «Про страхування» – надважливий крок. Наприкінці вересня профільний парламентський Комітет рекомендував ухвалити 5315 у другому читанні. «Фінальний» розгляд у залі ВР – попереду. Та головне, що для українського страхового ринку – це початок глобальних позитивних змін (https://lb.ua/blog/iryna_allakhverdiiieva/498115_yak_noviy_zakon_pro_strahuvannya.html). – 2021. – 08.11).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Георгій Могильний, експерт з питань містобудування

Закон про столицю та відновлення райрад

Стало завидно, тож вирішив теж написати про зроблену Віталієм Кличко заяву щодо відновлення райрад в Києві.

Цікавих заяв там дві.

1) Кличко публічно визнав, що в 2010 році він особисто разом із всією своєю партією працював на Януковича.

Кличко сам заявив: «Нагадаю, районні ради у киян забрав режим Януковича у 2010 році». Ось тільки він разом із повним складом «Блоку Віталія Кличка» 09.09.2010 голосували «За» ліквідацію районів в Києві після доповіді Олександра Попова.

2) Кличко нахабно бреше щодо намірів «посадовців найвищого рівня». Власне, нинішня заява про відновлення райрад – це спроба Кличка спрацювати на випередження, бо райради в Києві вже найближчим часом має відновити «Слуга Народу» і Зеленський своїм скандальним новим законом про Столицю.

Тож фактично Кличко заявив, що пропозиції у Снівському законі про Столицю – це європейський шлях розвитку столиці.

Законопроект № 2143-3, який Кличко називає «позбавленням киян права на самоуправління» зобов'язує утворити райради в ст. 12, встановлюючи, що **ОБОВ'ЯЗКОВІСТЬ** функціонування районних у місті рад та їх виконавчих органів – це особливість здійснення місцевого самоврядування в Києві.

Зрозуміло, що Кличку конче потрібно бути першим. Вся його гра базується на побрехеньках, що «киян прав позбавляють», хоча як раз в цьому питанні, палений проект нового закону про Столицю робить прямо протилежне.

Кличко особисто підтримав ліквідацію райрад в інтересах Януковича, потім усіма силами блокував їх відновлення, як міський голова. І тепер отримавши результати опитування, що 70% киян підтримують райради, він разом із своєю командою зрозуміли, чим для них стане відновлення райрад Зеленським і «Слугою Народу».

У відновленні райрад є ще і один плюс для Кличка: він цим позбавляє Зеленського контролю над РДА в Києві і має реальні шанси поставити ними керувати своїх людей.

Норма, що Президент зобов'язаний призначити головою РДА особу, що обрана головою райради, наразі прямо прописана

в чинній ст. 11 ЗУ «Про столицю України – місто-герой Київ». Смішно, що ці зміни внесені тим самим законом, яким Янукович зробив можливим призначення головою КМДА не лише обраного міського голову.

Залишилося лише додати, що проєкт закону про столицю взагалі ліквідує РДА в Києві і передає повний контроль місцевому самоврядуванню, розширюючи його в Києві, АЛЕ (!) це, як і створення райрад, має відбутися лише після наступних місцевих виборів (https://censor.net/ru/blogs/3294580/zakon_pro_stolitsyu_ta_vdnovlennya_rayirad). – 2021. – 19.10).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Маркіян Галабала, суддя Вищого антикорупційного суду, кандидат юридичних наук

Два роки Антикорупційному суду: виклики і загрози

Нещодавно Вищий антикорупційний суд відзначив другу річницю своєї процесуальної діяльності. Незважаючи на доволі високі показники роботи на інституцію чатує низка небезпек.

Завищені очікування

Протягом діяльності ВАКС постановив 34 вироки за результатами повноцінних судових розглядів. Це багато. Адже до моменту створення суду вироки у справах НАБУ-САП можна було порахувати на пальцях однієї руки. З такими позитивними висновками в цілому погоджується й професійна юридична спільнота. Але в очах середньостатистичного українця вищевказані результати залишаються невидимими. Повідомлення про вищезгадані 34 судові рішення просто потонули у інформаційному морі. Українська громада хоче бачити фінальну крапку у гучних справах.

Відтак, аби «люди не бідкались, а влада не розводила руками» слід негайно підвищувати ефективність ВАКС. Це можна зробити як шляхом внесення змін до законодавства – розширення можливостей для укладення

угод про визнання вини, часткове скасування колегіального розгляду справ, так і шляхом збільшення кількості суддів.

Визнання закону про ВАКС неконституційним

Конституційний Суд здійснює провадження щодо визнання неконституційним Закону «Про Вищий антикорупційний суд» на підставі подання ряду народних депутатів України з фракції політичної партії «Опозиційна платформа – за життя». Один з доводів парламентарів – нібито участь іноземців у процедурі добору суддів ВАКС є посяганням на суверенітет. Віднедавна майбутня відповідь КСУ на це питання набула особливого значення у зв'язку з набуттям чинності ініційованими главою держави законами про оновлення складу Вищої ради правосуддя та відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів. У цих двох конкурсних процедурах добору також мають взяти представники наших міжнародних партнерів. Тобто позиція Конституційного Суду щодо участі міжнародників у відборі суддів ВАКС напряму вплине на судову реформу Президента Зеленського, конституційність якої нещодавно оскаржив Верховний Суд. Як видається, підлив масла у вогонь і Окружний адміністративний суд міста Києва – він вказує на «іноземних агентів», «провідників інтересів іноземних держав та міжнародних організацій», які «втручаються» у діяльність державних органів України шляхом участі в роботі кадрових комісій.

Недоліки законодавства

У першу чергу ВАКС керується Кримінальним та Кримінальним процесуальним кодексами. Системні проблеми та пробіли у КК стали вже притчою во язицех. Це якщо не брати до уваги школярських помилок законодавця на кшталт посилання в кодексі на нечинні закони, неможливість призначення окремих покарань, використання термінології злочинного світу тощо. Як показує досвід, внесення точкових змін до КК лише погіршує ситуацію. Відтак на часі – прийняття нового закону про кримінальну відповідальність. Робоча група з питань розвитку кримінального права перебуває на завершальній стадії розробки його проєкту.

Не завадять також зміни до КПК. Ним не задоволені ні сторона обвинувачення, ні сторона захисту, ні судді (https://censor.net/ru/blogs/3294760/dva_roki_antikoruptsyinomu_sudu_vikliki_zagrozi). – 2021. – 20.10).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Олександр Маріковський, народний депутат України, заступник Голови Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування

Про нову сміттєву реформу

“Україна стоїть на порозі сміттевої реформи” – цю фразу ми вже чуємо 10 років, але той поріг є настільки високим, що перейти його не вдалось ще нікому. Ми з вами продовжуємо жити за морально застарілим Законом 1998 року, не зважаючи на те, що такий стан речей поступово призводить до тотального забруднення земель, вод та повітря.

Але сьогодні я б хотів простими словами пояснити, що відбувається з реформою.

В попередньому скликанні Верховної Ради Закон про відходи провалювався двічі. Причиною тому стали радикальні суперечності між представниками транснаціональних корпорацій, що виробляють продукти в пакованні – з однієї сторони, та бізнесменів, які управляють полігонами та сміттєзвалищами – з іншої. Жертвами суперечок стали ми з вами – громадяни України.

В цьому скликанні я взяв на себе відповідальність підготувати та провести цей, вже оновлений та допрацьований, законопроект через зал. Серед 3-х поданих в Раду законопроектів саме 2207-1 став фаворитом, і пройшовши через перше читання, став єдиним, який продовжив розглядатися у Парламенті. Пройшовши процедуру повторного першого читання, отримав буквочку «д» – 2207-1-д.

Повторне перше читання відбулося за досить дивних обставин. За 15 хвилин до засідання комітету, який мав визначати долю 3-х законопроектів, тоді ще заступник міністра Роман Романович Абрамовський привіз лист,

в якому міністерство просило відправити проєкт на доопрацювання. Це рішення я вважав безпідставним, саме тому ми мали досить емоційну та напружену розмову в кабінеті Голови Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування.

Юристи Міністерства, які взялися допомагати мені з законопроектом, доопрацювали його. Але у підсумку проєкт чомусь стали підтримувати люди з сумнівною репутацією, а статусні асоціації в один голос – навпаки, стверджували про його корупціогенність. Для мене це стало сигналом, що я особисто помилково допустив внесення сумнівних змін. Так, наприклад, з’явилися моменти, які могли заблокувати запровадження розширеної відповідальності виробника, з’явилася правова невизначеність в фінансових питаннях та інші норми, на які активно наголошували профільні асоціації.

На цьому етапі розгляду усе ще залишалася можливість повернутися до конструктивного русла, отримавши поправки народних депутатів і пропрацювавши з ними, ми мали можливість внести необхідні зміни. На розгляд поправок народних депутатів ми витратили 54 години засідання підкомітету з питань державної політики у сфері поводження з відходами. Усі засідання були записані та зберігаються на сторінці “За сміттєву реформу 2207-1д” у Фейсбук.

На цьому етапі саме в напружених дискусіях ми разом з колегами, які подавали поправки, їх представниками, профільними асоціаціями та експертами ринку, обговорювали кожну поправку одна за одною. Представники ж юристів Міністерства за дивними обставинами майже не включалися в ці обговорення, мотивуючи це порожньою втратою часу. Хоч директорка департаменту по відходах Міністерства мала б мати на це час, на жаль, відвідала лише 15-20 відсотків засідань.

У підсумку, ми перейшли до роботи над таблицею, не маючи на оброблення таблиці спеціалістів у секретаріаті комітету. Чому не було сформовано склад секретаріату за рік роботи комітету – залишилося питанням. Ми з моїми помічниками, а потім з тимчасовим

спеціалістом секретаріату, витратили майже 3 місяці на формування таблиці для розгляду в підкомітеті.

Відправивши таблицю в Міністерство, ми почали отримувати різні негативні меседжі, наприклад, що ми порушуємо регламент, що у нас в команді непрофесійні юристи, що закладені норми не імплементують європейські директиви. Люди, які формували ці повідомлення – саме ті, що не захищали позиції Міністерства на ключових засіданнях підкомітету, в такий спосіб намагалися поширити негатив та дискредитувати версію законопроекту, яку напрацювали, завдяки поправкам народних депутатів.

Але ми з командою, розуміючи, що також можемо помилятися, кожен такий меседж спростовували обговореннями та підтримкою експертного середовища, профільними асоціаціями, представниками проєктів Євросоюзу та з найбільшим нашим союзником – Головним юридичним управлінням Верховної Ради України.

Наш законопроект включає в себе 4 законопроекти, таблиця на 778 сторінок: Рамковий «Про відходи», «Про побутові відходи», «Про спалювання та сумісне спалювання відходів», «Про полігон відходів». Узгодити усі норми після кожного експертного обговорення, які продовжувалися по 2-3 робочі дні, вимагали тиждень або два на узгодженість з усіма іншими статтями.

Таких масштабних обговорень ми провели більше 12, здебільшого з Міністерством захисту довкілля, Мінрегіоном, НКРЕКП, АМКУ і так далі. Останнє обговорення ініціювала Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Ольга Стефанішина, ініціюючи включення нашого проєкту в євроінтеграційну сесію Верховної Ради. Завдяки її принциповості та наполегливості ми змогли узгодити певні критичні моменти з Міністерством, бо на таких нарадах не було місця «традиційним» методам порожніх балачок, що були покликані скоріше заговорити проблему, а ніж її вирішити.

Ми чули та впроваджували норми, які не ламали закладену модель, мали юридичне

підґрунтя, не зберігали діючі схеми і тд. Після кожного обговорення ми узгоджували норми з Головним юридичним управлінням. В результаті напрацьований проєкт за останні 2 тижні був оформлений в таблицю. Саме таблиця з поправками, яка вже розіслана народним депутатам – членам підкомітету з питань державної політики у сфері поводження з відходами – є основним робочим інструментом до другого читання.

На наступному тижні ми починаємо розгляд у підкомітеті цього важливого для країни законопроект. Саме за цей текст ми несемо принципову відповідальність. Сподіваємось, що народні депутати будуть конструктивні та компетентні для прийняття логічних та виважених рішень щодо кожної поправки. Немає часу на зволікання! Також сподіваюсь на конструктивну підтримку нового очільника Міністерства з питань захисту довкілля та природних ресурсів Руслана Стрільця (https://censor.net/ua/blogs/3297685/pro_novu_smttvu_reformu). – 2021. – 04.11).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Михайло Жернаков, голова правління Фондації DEJURE, д.ю.н.

В ОП планують на дев'ять років делегітимізувати Конституційний Суд. Це загрожує українській державності.

Поки ми з вами спали, Єрмак і Татаров підготували серйозну загрозу українській державності.

Вже цього тижня призначена Зеленським комісія збирається провести співбесіди і визначити результати «конкурсу» до Конституційного Суду за квотою Президента.

І те, що Татаров через конкурсну комісію щосили просуває пов'язаних із ним недоброчесних кандидатів – ще півбіді.

Набагато більша проблема в тому, що вакансії за квотою Президента зараз відсутні. Це підтверджують навіть міжнародні експерти, які є в комісії Зеленського (щоправда, вони там у меншості).

ОП і Зеленський вважають, що вакансії є, бо Зеленський недавно «скасував» укази про призначення Тупицького і Касмініна суддями Конституційного Суду. Але жодної юридичної сили таке скасування не має, бо Президент не має повноважень звільняти суддів КСУ. Це підтвердив недавно і Верховний Суд. І як би ми не ставилися до того ж Тупицького, він до травня, а Касмінін – до вересня залишаються суддями.

Таким чином, «конкурс», який зараз проводить ОП, оголошений на неіснуючі вакансії. І кого б не вибрали на ньому суддями КСУ, таке призначення буде нелегітимним. Бо призначать їх в крісла, в яких все ще юридично сидять інші люди.

А це – загроза більша, ніж просто зірвана реформа і невиконані міжнародні зобов'язання.

На практиці це означатиме, що ДЕВ'ЯТЬ РОКІВ (а саме стільки тривають повноваження судді КСУ) легітимність усього Конституційного Суду і рішень, які він ухвалюватиме, буде під великим питанням.

І якщо раптом Верховна Рада вирішить визнати «Л/ДНР», провести вибори на окупованих територіях чи якусь іншу подібну дичину, захистити українську державу буде нікому.

Так, зараз в КСУ склад такий, що з захистом українських державних інститутів там і так справи так собі.

Але якщо зараз дати Татарову і Єрмаку призначити туди своїх людей, та ще й в абсолютно нелегітимний спосіб, ДЕВ'ЯТЬ РОКІВ можливості захистити державу від зради її інтересів чи зловживань на найвищому рівні ми не матимемо навіть теоретично – які б ми реформи не робили і яких би інших класних суддів туди додатково не призначали.

Зараз є єдина реальна можливість відвернути біду – зупинити конкурс і будь-які можливі призначення до моменту спливу повноважень Тупицького і Касмініна. Про це має чітко публічно заявити Президент.

Так, перебування ще кілька місяців посіпак Януковича, замішаних у корупційних скандалах і намаганнях зруйнувати важливі реформи, в статусі суддів КСУ мені теж дуже не подобається.

Я також розумію бажання призначити до КСУ побільше своїх людей, особливо в світлі можливого переносу парламентських виборів на період «після президентських» (хоча категорично не підтримую такий підхід).

Але кілька місяців можна й почекати.

Тупицького і Касмініна однаково не пускають до будівлі КСУ, участі в голосуваннях вони не беруть, на погоду всередині КСУ принципово не впливають.

Призначення на їхні місяця інших суддів не вирішить проблеми, Тупицький і Касмінін все ще перебуватимуть у статусі. Натомість, це створить проблему набагато більшу – нелегітимного складу КСУ на дев'ять найближчих років.

Не знаю, можливо, Єрмаку і Татарову (чи хто б не стояв за цим сценарієм) саме того і треба. Але цього точно не треба Україні.

Зупинити цей сценарій може зараз одна людина – Президент Зеленський. І якщо він публічно не відмежується від цього і не візьме на себе зобов'язання не призначати нікого за своєю квотою до травня/вересня – він частина цього сценарію.

P.S. Інших проблем у цьому конкурсі чимало. І абсолютно ігноровані рекомендації Венеційки, про які сам Зеленський і попросив, і зобов'язання реформувати КСУ, які щойно дав Зеленський очільникам ЄС. І сценарій перенесення за допомогою КСУ парламентських виборів.

Персоналії Євграфової і Погорецького, яких просуває в крісла суддів КСУ Татаров, теж дуже яскраві.

Але про все це пізніше. Бо загроза делегітимації всього складу КСУ набагато більша (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/zhernakov/616d0fdb7572/>). – 2021. – 18.10).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Ігор Попов, експерт Українського Інституту Майбутнього

Українська біржова реформа дає перші результати

Одним із секторів, який кардинально відрізняв українську економіку від

цивілізованих сусідів, була робота фондових та товарних бірж. Українські компанії, які хотіли провести первинне розміщення акцій, робили це на іноземних торгових майданчиках, зокрема Варшавській (WSE) та Лондонській (LSE) фондових біржах. У питаннях формування ціни на газ українські споживачі орієнтувалися на європейські хаби, із відповідними наслідками.

Нарешті, реформа була започаткована, коли у червні 2020 року Верховна Рада ухвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів». За два місяці документ був підписаний президентом В. Зеленським і набрав чинності.

До останнього часу єдиним реальним інструментом роботи на ринку капіталу в Україні залишалися ОВДП – державні цінні папери, що розміщуються виключно на внутрішньому ринку. Тепер Україна створює належні правові підстави для використання учасниками торгів загальноновизнаних біржових інструментів – опціонів, свопів, форвардів та ф'ючерсів. Фондові ринки в цивілізованому світі – це інструмент залучення в економіку і заощаджень населення, і коштів пенсійних фондів.

Врегулювання роботи товарних ринків – ще одна новація закону. Вже починаючи з 1 липня 2021 року, всі операції навколо стандартизованих товарів перейшли на ліцензовані біржові майданчики. Ліцензування бірж здійснюється НКЦПФР – Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, а першою ліцензованою біржею в Україні стала Українська енергетична біржа (УЕБ). Нещодавно ліцензію також отримала Українська універсальна біржа (УУБ).

Результат вказаних змін – встановлення справедливих цін на окремі види продукції вже протягом перших місяців торгів. Так, торги необробленою деревиною, що відбувалися на базі Української енергетичної біржі, одразу продемонстрували позитивні фінансові результати. До прикладу, середнє зростання ціни по всім виставленим лотам у серпні 2021 року склало щонайменше 50%, а у випадку дуба звичайного підйом ціни сягнув 400%.

У вигаші опинилися десятки й сотні лісозаготівельних підприємств. За даними Державного агентства лісових ресурсів України, за три місяці роботи ринку деревини за новими правилами на базі УЕБ, держава отримала додатковий дохід в 927,5 млн гривень. Ріст внутрішньої ціни на ліс-кругляк вирішує кілька проблем. Це й інвестиції в нові лісонасадження, і додатковий захист від браконьєрських вирубок. Крім того, на прозорому ринку зростає конкуренція та збільшується кількість пропозицій, що грає на руку споживачам. Невдовзі мають розпочатися торги деревиною і на УУБ. Подібна конкуренція вигідна всім учасникам ринку, оскільки стимулюватиме біржі продовжувати розвиватися та надавати кращий сервіс.

Практика держав Центрально-Східної Європи показує, що використання товарних бірж у сфері енергетики є додатковим фактором досягнення енергетичної безпеки для регіону. Так, завдяки прозорим торгам біомасою на базі біржі Baltpool, з 2012 року Литві вдалося на 25% зменшити імпорт російського газу.

Звичайно, програма-максимум – це створення газового хабу в Україні, і проведення торгів російським газом для європейських споживачів і з максимальним завантаженням української газотранспортної системи.

Реформи, що нині впроваджуються в Україні, цілком повторюють шлях наших західних сусідів: Польщі, Словаччини, Румунії та інших країн Центрально-Східної Європи. Значну допомогу в розробці відповідного законопроектів надав Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Окрім цього, реалізація реформи була передбачена умовами співпраці з Міжнародним валютним фондом (МВФ). Перший етап законодавчих змін в рамках ухваленого закону також є частиною зобов'язань України в рамках Угоди про асоціацію з Євросоюзом.

Україна довгий час залишалася однією з останніх держав Європи, де не були впроваджені відповідні законодавчі зміни. Аналогічні реформи були реалізовані навіть у державах ЄАЕС – Російській Федерації та Білорусі, де товарні біржі активно використовуються

для торгівлі тією ж деревиною та залучення додаткових коштів у національній економіці цих держав.

Передбачається, що реалізація заходів щодо реформування українського ринку капіталів та товарів відбуватиметься у кілька етапів і триватиме до 2024 року. Зокрема, в планах уряду – створення національної фондової біржі, що має скласти конкуренцію на ринку капіталів у Центрально-Східній Європі. За словами прем'єр-міністра Д.Шмигала, уряд ставить завдання цією реформою збільшити приток інвестицій та провести демонополізацію товарних ринків.

Економічні процеси у світі загострюють конкуренцію між державами за кращі умови для виробництва, торгівлі та інвестицій. Розвиток українських фондових та товарних бірж – важливі інструменти у цій конкурентній боротьбі (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/popov/6176797fdd7b9/>). – 2021. – 25.10).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Ігор Головань, адвокат, керуючий партнер Адвокатського об'єднання «Головань і партнери»

Санкції в ручному режимі

Президент Зеленський останнім часом розмахує санкціями направо і наліво, не надто переймаючись відповідністю рішень про застосування санкцій українським законам чи обґрунтуванням підстав застосування санкцій до тих чи інших осіб.

Відповідно до Закону України «Про санкції», вони можуть застосовуватися з боку України по відношенню до іноземної держави, іноземної юридичної особи, юридичної особи, яка знаходиться під контролем іноземної юридичної особи чи фізичної особи – нерезидента, іноземців, осіб без громадянства, а також суб'єктів, які здійснюють терористичну діяльність.

Застосовуються санкції з метою захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидії терористичній діяльності,

а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави.

Однак Президент Зеленський при застосуванні санкцій керується чим завгодно, крім національних інтересів України та протидії терористичній діяльності.

Ось яскравий приклад.

Я вже писав, як британська компанія CPI Investment Fund Ltd звернулася до Президента України Зеленського з проханням запровадити санкції стосовно осіб, які торгують продукцією, вкраденою на «націоналізованих» так званими ДНР та ЛНР заводах.

CPI INVESTMENT FUND LTD., зареєстрована в Реєстрі компаній Англії та Уельсу, є єдиним власником Товариства з обмеженою відповідальністю «ТАР АЛЬЯНС» (м. Горлівка).

Унаслідок збройної агресії Російської Федерації територія міста Горлівки, у тому числі виробничі потужності ТОВ «ТАР АЛЬЯНС», були захоплені терористичною організацією ДНР.

У подальшому інвестору стало відомо, що швейцарською компанією Carbon Black SA (пов'язана з громадянами РФ) здійснюється продаж виготовленого на захоплених виробничих потужностях кам'яновугільного пеку з використанням пакувальних засобів, що належали дочірньому підприємству CPI INVESTMENT FUND LTD.

Здавалося б, кейс ідеально відповідає Закону України «Про санкції», адже мова йде про іноземну юридичну особу, керовану громадянами РФ, яка торгує продукцією захопленого так званою ДНР підприємства, що в свою чергу означає спрямування виручки від продажу на фінансування тієї ж таки ДНР.

Однак Президент Зеленський застосовувати в цьому випадку санкції відмовився.

Чому? А тому, що не хоче.

Позицію Президента Зеленського у відзиві на судовий позов CPI INVESTMENT FUND LTD. пояснила його представник.

Президент Зеленський з аналізу приписів статті 5 Закону України «Про санкції» вбачає ознаки дискреційності у повноваженнях.

А тому, хоче – вносить пропозиції щодо застосування санкцій до певних осіб. А не хоче – не вносить. І наявність законних підстав чи інтереси держави його не хвилюють.

Але ж статтею 3 «Угоди між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій» визначено, що жодна з Договірних Сторін на своїй території не піддаватиме інвестиції або доходи інвесторів іншої Договірної Сторони режиму, що є менш сприятливим, ніж той, що вона надає інвестиціям або доходам своїх власних інвесторів, або інвестиціям чи доходам інвесторів будь-якої третьої Держави.

Відтак інвестор вправі розраховувати, що до його інвестиції буде застосовано такий саме режим, як було застосовано до інвестицій власних інвесторів або інвесторів будь-якої третьої Держави (а саме, санкції введені в дію указом Президента України від 19 лютого 2021 р. №64/2021).

Інвестор оскаржив бездіяльність Президента України до Верховного Суду, яким відкрито провадження у справі №9901/348/21, призначено до судового розгляду на 07.10.2021 (у подальшому дату змінено на 28.10.2021, а згодом на 25.11.2021).

Яке буде рішення – побачимо (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/golovan/6183cad2bd7a3/>). – 2021. – 04.11).

Блог на сайті «Судово-юридична газета»

Про автора: Світлана Шелест, член Вищої ради правосуддя

Торпедування форпосту правосуддя та що буде далі з Вищою радою правосуддя

Член Вищої ради правосуддя Світлана Шелест розповіла, що чекає Раду правосуддя далі та чому члени ВРП можуть піти з посад, не чекаючи перевірки Етичною радою.

Професія судді формує звичку зважено підходити до всіх рішень, аналізувати передумови та причини явищ, розуміти мету, передбачати наслідки. Тобто усвідомлено

робити вибір. Невдовзі постане питання перевірки Етичною радою діючих членів Вищої ради правосуддя. Тож вважаю за необхідне висловитися з цього приводу.

На сьогодні стало очевидним, що системна інформаційна кампанія з дискредитації судової влади, органів суддівського врядування та самоврядування, яка згідно з результатами дослідження Українського центру суспільного розвитку триває впродовж останніх років, принесла очікувані замовниками плоди. На жаль, наклеєні ярлики заступили в очах суспільства правдиву реальність. Цілеспрямовано нав'язані стереотипи вплинули також і на політиків, і на послів іноземних держав, які, спираючись на голослівні маніпулятивні закиди та оперуючи суб'єктивними категоріями про справедливість, довіру, добросовісність української Феміди, від яких залежить приплив інвестицій в Україну, в один голос схвалюють проведення чергового витка реформ.

При цьому реформою називають не організацію оптимальної системи судоустрою та створення умов роботи суддів, які б гарантували доступність правосуддя для громадян та забезпечували незалежність суддів, покращували якість правосуддя, а заміну персоналії у складі Вищої ради правосуддя. Заміну без жодних на те підстав і у спосіб, конституційність якого сумнівна не лише для фахових правників. Думаю, ніхто не заперечить, що законом не може припинятись строк повноважень осіб, обраних (призначених) за Конституцією, що формування суддівської гілки влади є державною справою. І залучати до цієї справи з вирішальним голосом нібито незалежних, а насправді залежних від міжнародної технічної допомоги експертів, видається як мінімум протиправним.

Перед моїм внутрішнім поглядом постають терези.

На одній чаші – найвищий орган суддівського самоврядування – з'їзд суддів України, який висловив мені надзвичайну довіру, обравши до складу ВРП, та визнав мене гідною і достатньо професійною, щоб ухвалювати рішення у сфері життєдіяльності судової влади, рішення стосовно своїх колег. До речі, низка

національних органів – ВККС, НАБУ, НАЗК, які за результатами оцінювання, перевірок заяв, а також контролю, моніторингу та щорічних перевірок декларацій (п'ятий рік поспіль, починаючи з 2015 року і закінчуючи перевіркою за 2020 рік) жодного разу не ставили під сумнів моєї добросовісності та професійну етику.

На іншій чаші терезів – Етична рада з числа міжнародних експертів, делегованих від імені міжнародних та іноземних організацій послами іноземних держав та робочими органами Європейського Союзу. З усією повагою до міжнародних експертів, все ж маю обґрунтовані сумніви щодо компетентної оцінки ними моєї професійної етики та добросовісності. Тим більше, що законом не визначено конкретних критеріїв цих понять, натомість передбачено, що будь-який висновок чи оцінка національного органу щодо професійної етики та добросовісності значення не мають, а оцінювання відповідності таким показникам спирається лише на інформацію з відкритих джерел. Для рішення про невідповідність члена ВРП згаданим критеріям достатньо лише обґрунтованого сумніву у відповідності та двох голосів міжнародних експертів.

Виникає запитання: що ж саме слід доводити у питанні професійної етики – підстави ухвалення колегіальним органом тих чи інших рішень? Кожне рішення містить мотиви і підстави його ухвалення. Справа не у поясненні, а у тому, перед ким звітувати. Прийнятним для мене був би звіт перед з'їздом суддів.

Водночас вкрай сумнівним буде звіт перед іноземними громадянами, які не обізнані з українським законодавством та матеріалами провадження. Запитань більше аніж відповідей. Отака вона – турбулентна вершина суддівської кар'єри. Перевірки за перевірками, показові онлайн-вистави щодо доведення добросовісності та професійної етики. Панове, а коли ж працювати і кому?

Чи розуміють це ті, хто паплюжить авторитет судової влади, що правосуддя на межі зупинення? Бо не працюють вже 9 судів, а в більшості судів менше половини суддів. Через це люди не мають доступу до правосуддя, а ті, що наразі ще мають – чекають подекуди роками

на рішення суду. І не через поганих суддів, а внаслідок нескінченного реформування, надмірного навантаження, кадрового дефіциту як у суддівському корпусі, так і в апараті суду.

Доброти нових суддів наразі немає можливості, вже два роки поспіль за волею законодавця не працює ВККС. Мотивувати до роботи фахових юристів в умовах недофінансування працівників апарату – теж справа не з простих. Щотижня ВРП разом із ДСА перерозподіляють кошти, латаючи дірки подертої ковдри.

За моїми спостереженнями ВККС запрацює ще не скоро, адже міжнародні експерти, обрані до складу Конкурсної комісії не надто поспішають проводити засідання. Стурбовані – так, але в очікуванні вже другий місяць. Наші проблеми не болять іноземцям, і це природньо, та й диригент ще задає ритму та свого розуміння виконання грандіозного твору під назвою «судова реформа». Лунають заяви про одночасне реформування ВККС та ВРП, адже нібито без оновленої ВРП не буде і ВККС.

Апологети «перезавантаження» могли б, звісно, обрати еволюційний шлях, такий що не суперечить Основному закону, адже у чотирьох членів ВРП невдовзі закінчуватимуться повноваження, ще чотири посади взагалі вакантні більш як два роки. Тож реально сформувані нову більшість у Раді, якщо вже не влаштовують певні особистості у діючому її складі.

Стає очевидним, що на терезах постійно опиняються величини, не співмірні за впливом, значенням і наслідками. Розмінною монетою в результаті стають інтереси громадян України.

Потрібно буде виправдати зусилля, спрямовані на чергову реформу, відзвітувати за витрачені кошти, а тому цілком прогнозованими будуть висновки про неетичність чи то недобросовісність членів ВРП. При цьому не зважатимуть, що більшість вже оцінювались, а деякі й не один раз, то ж були інші комісії та органи – наші (менш авторитетні, аніж з іноземними громадянами?).

Отож ілюзій щодо результатів перевірки немає.

Пропрацювавши понад 20 років суддею, я стою перед вибором: повернутися на роботу

до суду чи, залишившись в неповноважній Раді, надовго застрягнути в судових тяжбах, оскаржуючи висновки Етичної ради, за якими, вочевидь стоятимуть добре вмотивовані усім відомі «додаткові експерти». Їх за законом міжнародні експерти можуть залучати до роботи Етичної ради.

Мене тримає не посада, а обов'язок та професійна етика. Адже недопустимо зупинити дієздатність форпосту судової влади через відсутність кворуму. На сьогодні кворум на граничній межі, адже конституційна повноважність становить 15 членів Ради. Нас на даний час 16.

Запроваджені зміни фактично допускають одномоментне припинення діяльності ВРП, адже відсторонення бодай двох її членів робить цей державний орган недієздатним.

Запобіжник цьому наразі лише в руках Етичної ради.

За законом саме Етична рада має визначитись з порядком і черговістю оцінювання у такий спосіб, який не допустить блокування роботи ВРП.

Отже моє рішення і рішення моїх колег також залежить від Етичної ради, яка має продемонструвати легітимну мету своєї діяльності вже з перших днів – на етапі затвердження Регламенту її роботи.

Демократія починається з поваги до процедури. Якщо поваги немає, шлях до свавілля не за горами (<https://sud.ua/ru/news/blog/219062-torpeduvannya-forpostu-pravosuddya-ta-scho-bude-dalizi-vischoyu-radoyu-pravosuddya-53c05b>). – 2021. – 04.11).

Блог на сайті «Обозреватель»

Про автора: Ірина Сусллова

Закон, що дозволить врятувати життя тисяч новонароджених

В Україні нарешті розпочався процес обговорення на державному рівні дієвих шляхів подолання проблеми смертності новонароджених дітей від вроджених патологій Spina Bifida (дефектів невральної трубки). Щороку ця хвороба, яку спричиняє авітаміноз

вагітних жінок, не дозволяє тисячам немовлят прожити і кілька днів. А ті дітки, що виживають, на все життя залишаються інвалідами.

Рішення існує!

Уже кілька років поспіль Україна міцно утримує першу сходинку в європейському антирейтингу за неонатальною смертністю – кількістю новонароджених, які помирають протягом перших 28 днів життя. Серед найпоширеніших причин – вроджені вади серця (32%), хромосомні аномалії (8%). Ще 15,8% немовлят гинуть через вроджені патології Spina Bifida (дефекти невральної трубки). У середньому на 10 000 новонароджених 19 малюків з'являються на світ із патологіями центральної нервової системи. Більшість із них помирає, інші все життя потребують піклування дорослих.

Світовий досвід свідчить, що цю страшну проблему можна успішно вирішувати. За останні кілька років країнам ЄС вдалося скоротити кількість випадків патологій Spina Bifida в середньому на 60–85%. Згідно із загальною статистикою, станом на 2018 рік дефекти невральної трубки фіксуються у 7,5 випадку в розрахунку на 10 000 новонароджених. В Україні, повторюсь, – 19!

Життя рятують вітаміни

Попередити патології, урятувати життя та здоров'я тисяч дітей здатна фолієва кислота. Щоденне споживання вагітною жінкою лише 400 мкг цієї речовини, що містить у своєму складі вітамін В9, фактично унеможливає виникнення у плода Spina Bifida. Ключова проблема в тому, що більшість українських жінок під час вагітності не можуть отримати потрібну кількість фоліантів природним шляхом, тобто споживаючи рослинні продукти харчування. Адже фолати нестійкі до теплової обробки, дії ультрафіолетових променів та повітря, приблизно 70% вітаміну втрачається при приготуванні їжі.

Окрім того, як свідчать результати дослідження науковців, лише 7% вагітних жінок дослуховуються до рекомендацій лікарів і вживають під час периконцепційного періоду фармацевтичні препарати із синтетичною фолієвою кислотою.

У розвинених економіках світу проблему життя і здоров'я своїх майбутніх громадян вирішили комплексно. Понад 80 країн світу збагачують фолієвою кислотою борошно, із якого випікається хліб. Купуючи та споживаючи цей продукт щоденного раціону, жінки дітородного віку навіть не думають про дефіцит фолієвої кислоти. Для них ця проблема не існує. До речі, споживання збагаченого фолієвою кислотою хлібу попереджає виникнення передчасних вікових інсультів та інфарктів, онкологічних новоутворень у дорослого населення.

Першою країною, що запровадила обов'язкову фортифікацію зернових продуктів, стали США. Ще в 1998 році в законодавстві з'явилася норма про збагачення фолієвою кислотою у пропорції 140 мкг на 100 г пшеничного, кукурудзяного та рисового борошна, із яких виготовляються пластівці, макаронні вироби, хліб, інші продукти харчування. Обов'язкова фортифікація діє також у Канаді, Великобританії та навіть Чилі. Результати приголомшливі! Від 2001 до 2020 року випадки вроджених патологій Spina Bifida в Чилі скоротилися на 55%. У США – на 48%. Аналогічні показники демонструють країни ЄС.

Діалог розпочався

Як жінка, яка очікує на народження дитини, дуже радію тому, що й в Україні нарешті розпочався дуже предметний діалог щодо цього питання. У Верховній Раді зареєстрований та включений до порядку денного законопроект народної депутатки Ірини Констанкевич «Про фортифікацію борошна». Дуже важливо й те, що до обговорення цього вкрай важливого документа профільний Комітет з питань аграрної та земельної політики долучив провідних науковців та лікарів, громадські організації, що опікуються дітьми з цими страшними патологіями. «Круглий стіл» за їхньою участю, що відбувся в Комітеті з питань аграрної та земельної політики 4 листопада 2021 року, додає впевненості, що найближчим часом в Україні з'явиться дієва панацея від вроджених вад, яка допоможе тисячам молодих батьків навіть не згадувати про Spina Bifida.

Цілком погоджуюся з Іриною Констанкевич: якщо в нашій країні є шанс рятувати життя тисяч немовлят, Україна має ним скористатися! А ще мене надихає те, що необхідність ухвалення закону «Про фортифікацію борошна» підтримали майже всі учасники «круглого столу». Я чудово розумію занепокоєння нейрохірурга, керівника відділення Волинського обласного територіального медичного об'єднання захисту материнства та дитинства Михайла Ловги, який свідчить, що наразі українські лікарі здійснюють операції плоду на 25–26 тижні вагітності, але це не вирішує проблеми та не гарантує, що дитина народиться здоровою. А ось фортифікація борошна фолієвою кислотою дозволила б забезпечити дієву профілактику подібних страшних ускладнень.

Я також вдячна за відверту позицію дитячому неврологу Львівської міської дитячої лікарні Ользі Тичківській, яка стверджує, що якби Україна вчасно запровадила світовий досвід та збагачувала борошно вітамінами, ми могли б попередити в середньому 5600 смертей новонароджених діточок. Так, ми маємо нарешті зробити перший крок у напрямку, який уже тривалі роки дуже успішно реалізують у провідних країнах світу!

Все буде добре!

Разом із тим я чудово розумію і погоджуюся з тими фахівцями, які кажуть, що механізм впровадження цієї практики має бути дуже виважений. Держава дійсно має розробити чіткі промислові стандарти фортифікації, можливо, збагачувати не всі, а лише один сорт борошна, передбачити вигідні умови для закупівлі обладнання з метою мінімізації зростання собівартості кінцевої продукції тощо.

На моє переконання, так і буде. Спільними зусиллями ми якраз і винайдемо найбільш корисну та ефективну модель подолання цієї страшної проблеми. Найголовніше те, що «крига, як-то кажуть, скресла!» Усе велике починається з малого, а будь-яка справа – з першого кроку! ([45](https://news.obozrevatel.com/ukr/politics/zakon-scho-dozvolit-vryatuvati-zhittya-tisyach-novonarodzenih.htm?_gl=1*_qywm0d*_ga*NDkwMzc3ODAxLjE0NjQxODIwMDQ.*_ga_JBX3X27G7H*MTYzNjQ4MDMuMC4xNDA2LjEuMTYzNjQ4MDEyMS4w). – 2021. – 05.11).</p>
</div>
<div data-bbox=)

Блог на сайті «Освіта.ua».

Про автора: Олесь Калинич, начальник управління освіти, релігій та у справах національностей, м. Хуст.

О. Калинич: у фінансовій автономії багато плюсів, але...

Повну фінансову автономію мають школи у Бельгії, Латвії, Данії і Швеції. Тут заклади освіти використовують бюджетні кошти самостійно, без управлінь чи відділів освіти.

Закон «Про освіту» дозволив і нашим школам стати фінансово незалежним. Він визначив автономію закладів освіти як право суб'єкта освітньої діяльності на самоврядування, яке полягає в його самостійності, незалежності та відповідальності у прийнятті рішень щодо академічних, організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності (стаття 1).

Отже, школа може самостійно розпоряджатися коштами: субвенціями, іншими фінансами відповідно до закону.

У фінансовій автономії є багато плюсів:

зарплата вчителів: директор може витратити заощаджені кошти, наприклад, на преміювання;

унормування педагогічних ставок: коли витрачаєш власні кошти, доведеться подумати, чи доцільно відкривати N-ий факультатив чи курс, просто щоб довантажити вчителя; чи доцільно оплачувати гурток, у якому діти є тільки в списку в журналі;

оплата енергоносіїв створює умови, коли школа зацікавлена в розумній економії, щоб знову ж таки розпоряджатися заощадженими коштами;

заклад освіти в особі керівника також закуповує продукти харчування, матеріали, наочність, обладнання тощо;

можливість прямих закупівель без оголошення тендерів. Наразі закупівлі здійснюються публічно (через величезні обсяги). Це – затримка часу й залежність від доброчесності учасників тендерних процедур. За фінансової автономії школи матимуть можливість працювати з підприємцями переважно на прямих (у межах закону);

Також це можливість заробляти: гранти вітчизняних і міжнародних організацій;

доходи від реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, підприємств, цехів і господарств, від надання в оренду приміщень, споруд, обладнання;

плата за науково-дослідні роботи (послуги) та інші роботи, виконані на замовлення підприємств, установ, організацій, інших юридичних та фізичних осіб;

плата за надання освітніх та інших послуг відповідно до укладених договорів;

добровільні внески у вигляді коштів, матеріальних цінностей, нематеріальних активів, одержаних від підприємств, установ, організацій, фізичних осіб;

інші джерела, не заборонені законодавством.

Питання капітального будівництва залишається за засновником.

З одного боку, плюсів багато. Виграють насамперед заклади освіти з великою кількістю учнів, бо «гроші ходять за дитиною».

Але...

Яку субвенцію на зарплату отримають малокомплектні школи?

Зросте кількість бухгалтерів (чи можна, наприклад, у селі знайти відповідального працівника на порівняно невелику зарплату?).

Чи впораються керівники з відповідальністю за великі кошти?

Чи не буде зловживань?

То що краще – централізована бухгалтерія чи фінансова автономія? (<https://osvita.ua/blogs/84872/>). – 2021. – 20.10).

Блог на сайті «Мінфін»

Про автора: Сергій Савчук, в.о. директора департаменту методології регулювання діяльності небанківських фінансових установ

Обмін валют та грошові перекази. Які зміни чекають на кредитні союзи

До кінця року уряд планує ухвалити законопроект «Про кредитні спілки» №5125. Які новації він містить та яких змін очікувати

на ринку кредитних спілок надалі, у колонці для ЕП розповів Сергій Савчук, в.о. директора департаменту методології регулювання діяльності небанківських фінансових установ. «Мінфін» обрав головне.

Про нові фінпослуги кредитних спілок

Перелік послуг кредитних спілок розшириться. Крім кредитів та депозитів, кредитні спілки зможуть надавати інші фінансові послуги відповідно до нового закону «Про платіжні послуги».

Члени кредитних спілок, не звертаючись до банку, зможуть переказувати кошти, оплачувати послуги компаніям-постачальникам і навіть мати платіжну картку, емітовану кредитною спілкою.

Станом на 1 листопада 2021 року в Україні є 286 кредитних спілок. Кількість їх членів – близько 380 тис. осіб, а активи – 2,4 млрд грн. З них майже 2,2 млрд становить кредитний портфель.

Навіть більше, кредитні спілки зможуть здійснювати обмін валют, отримавши відповідну ліцензію Національного банку України.

Зараз членами кредитних спілок можуть бути лише фізичні особи. Новий закон відкрив членство і окремим категоріям юросіб.

Це стане цікавим, зокрема для малого бізнесу, фермерських господарств та ОСББ, оскільки за допомогою кредитної спілки можна буде вирішувати проблеми касових розривів, швидко отримуючи доступ до фінансування, заробляти на відсотках за депозитами, здійснювати безготівкові розрахунки із компаніями-підрядниками, відкривати зарплатні проекти тощо.

Що забезпечить стабільність кредитних спілок

Доручаючи свої кошти кредитній спілці, і фізичні, і юридичні особи хочуть бути впевненими в її стабільності. Новий закон удосконалює вимоги до структури капіталу кредитної спілки.

Зокрема, передбачається розширення джерел поповнення капіталу кредитної спілки, запровадження вимог щодо достатності регулятивного капіталу – як першого рівня, так і загального.

Додасть стабільності кредитній спілці нового формату оновлення вимог до системи управління кредитною спілкою. Поточне законодавство не зобов'язує спілку мати заступника голови правління, який би у разі відсутності першої особи виконував її повноваження.

Новий закон зобов'яже спілки мати заступників перших осіб, що дозволить оперативніше приймати управлінські рішення та не зволікати із виконанням своїх зобов'язань перед членами спілки.

Також він посилить вимоги до системи управління кредитними спілками.

Так, встановлена вимога щодо бездоганної ділової репутації та професійної придатності керівників кредитних спілок. Крім того, вище керівництво значимих та об'єднаних кредитних спілок погоджуватиметься Національним банком.

Продовжуючи тему стабільності та надійності, варто сказати і про вимогу щодо обов'язкового створення кредитними спілками комплексної, адекватної та ефективної системи внутрішнього контролю. Така система включатиме управління ризиками, контроль, комплаєнс та внутрішній аудит.

Мінімізуючи можливість незаконного розпорядження коштами членів кредитної спілки, новим законом обмежуються значні правочини.

Відкривай депозит у КС з бонусом від «Мінфіну» і отримуй до 21% річних

Крім того, Національний банк України зможе встановлювати фінансові нормативи, зокрема щодо обмеження кредитного ризику. Чинний закон встановлює норму про максимальний розмір кредиту не більше 20% капіталу, до якого включається не лише власний капітал, але і зобов'язання за пайовими внесками.

Новий закон визначає перелік пов'язаних із кредитною спілкою осіб та обов'язок кредитних спілок визначати таких осіб, що зробить діяльність кредитних спілок більш прозорою.

Для уникнення викривлень фінансової звітності передбачається більше можливостей для взаємодії з незалежним аудитором кредитної спілки. Так, Нацбанк матиме право запросити у аудитора робочі документи, аби

остаточно переконатися у достовірності та повноті фінансової звітності.

Стабільність – базова умова розвитку ринку кредитних спілок. Саме тому законопроект передбачає застосування Нацбанком коригувальних заходів та заходів раннього втручання у разі виявлення у діяльності кредитної спілки ознак, що свідчать про потенційне порушення вимог законодавства України та/або про загрозу її функціонуванню або фінансовому стану.

Застосування регулятором таких заходів дозволить виявляти проблеми у діяльності кредитної спілки на ранніх етапах та оперативно реагувати на них, унеможливаючи дестабілізацію ситуації.

Мережа відділень розшириться

Сьогодні у більшості випадків кредитні спілки працюють в одному місті чи селищі, прив'язані до певної громади і не мають розгалуженої мережі відділень, тож клієнти обмежені в доступі до їхніх послуг.

Водночас досить часто кредитними спілками створюються фіктивні відділення, аби ввести в оману потенційних членів. Новий законопроект встановлює обмеження щодо розміщення відокремлених підрозділів.

Такі підрозділи будуть розміщуватися в сусідніх із головним офісом областях. З одного боку, це розширить мережу реальних відділень, а з іншого – унеможливить маніпуляції.

Які є ризики для членів кредитних спілок

Водночас новий профільний закон уточнює правовий статус об'єднаної кредитної спілки і передбачає можливість створення фонду стабілізації як окремого механізму підтримки платоспроможності своїх членів.

На жаль, нині не врегульована процедура виходу кредитних спілок з ринку. Це дає змогу недобросовісним учасникам залишати ринок, не виконуючи своїх зобов'язань перед членами. Законопроект передбачає вихід з ринку лише після отримання попереднього дозволу регулятора та погодження ним плану виходу з ринку.

Звісно, новий закон – не панацея, і він моментально не вирішить усіх системних проблем, що накопичувалися десятиліттями. Попереду – тривала спільна робота і регулятора, і кредитних спілок, і бізнесу, і громадян. Але перший впевнений крок зроблено (<https://minfin.com.ua/ua/credits/articles/chto-podgotovil-novyy-zakon-dlya-chlenov-kreditnyh-soyuzov/>). – 2021. – 09.11).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 15 (220) 2021**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:
А. Бергельська Я. Маленко

Комп'ютерне верстання:
Н. Крапіва

Підп. до друку 19.11.2021.
Формат 60х90/8. Обл.-вид. арк. 4,03.
Наклад 2000 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
siaz2014@ukr.net